शिकले म्हणजे शहाणपण येतेच असे नाही. शिकलेले लोकही विज्ञान समजून घ्यायला तयार असल्याचे बरेचदा दिसत नाही. शाळेच्या मुख्याध्यापकांना आणि शिक्षकांना तर मुलांचे मानसशास्त्र समजलेच पाहिजे; परंतु शिकलेल्या ज्ञानाचा प्रत्यक्ष व्यवहारात उपयोग करायचाच नसतो, असा चंग काहींनी बांधलेला दिसतो. त्यातून ठाणे जिल्ह्यातील शहापूरसारख्या ठिकाणी घडलेल्या घटनेसारख्या दुर्दैवी घटना घडतात.

मुलींच्या प्रतिष्ठेला धक्का

मागोवा

मधुरा कुलकर्णी

अलिकडे ठाणे जिल्ह्यातील शहापूर परिसरातील आर. एस. दमाणी शाळेत विद्यार्थिनींच्या प्रतिष्ठेला धक्का पोहोचवणारी एक लज्जास्पद घटना उघडकीस आली. मासिक पाळी तपासण्याच्या नावाखाली विद्यार्थिनींना कपडे काढायला लावल्याचे उघडकीस आल्यानंतर शाळेतील महिला मुख्याध्यापक आणि परिचारिकेला अटक करण्यात आली. या घटनेविरोधात संतप्त पालकांनी शाळेच्या आवारात निषेध केला. त्यानंतर ठाणे ग्रामीण पोलिसांनी तातडीने कारवाई करत गुन्हा दाखल केला. शाळेच्या बाथरूममधील फरशीवर रक्ताचे

डाग आढळल्याने हे प्रकरण सुरू झाले. खरे तर स्वच्छता कर्मचाऱ्याने ते तिथेच साफ केले असते, तर पुढचे महाभारत घडले नसते; परंतु या कर्मचाऱ्याने त्याचे शूटिंग केले, हा आणखी किळसवाणा प्रकार. त्यानंतर शाळेच्या मुख्याध्यापकाने पाचवी ते दहावीच्या विद्यार्थिनींना एकत्र केले आणि प्रोजेक्टरवर बाथरूममध्ये पडलेले डागांचे फोटो दाखवले आणि विचारले की मासिक पाळी कोणाला येत आहे. हा खरे तर सार्वजनिकरीत्या विचारण्याचा मुद्दा आहे का, हा खरा सवाल आहे. त्यात काही मुलींनी मासिक पाळी येत असल्याचे मान्य केले. त्यातील काही विद्यार्थिनींना एक एक करून बाथरूममध्ये नेण्यात आले. तिथे परिचारिकेला मुख्याध्यापकाने मुलींचे कपडे काढायला लावले आणि त्यांच्या तपासणी करायला लावण्यात आली. हा अनुभव अपमानास्पद होता. मुलींनी ही माहिती पालकांना लगेच दिली, हे बरे झाले. त्यामुळे अमानुषता तरी उघड झाली. पालकांच्या संतापामुळे आणि निदर्शनामुळे पोलिसांना दखल घ्यावी लागली आणि मुख्याध्यापक तसेच परिचारिकेला अटक करावी लागली.

अधिवेशन सुरू असल्यामुळे विधिमंडळातही या प्रकरणाची दखल घेतली गेली. सामाजिक दडपणामुळे शाळेच्या विश्वस्त आणि शिक्षकांवर कारवाई करणे भाग पडले. सर्वांवर लैंगिक छळ, जबरदस्तीने कपडे उतरवणे आणि मुलींचा विनयभंग करणे यासह 'पोक्सो' कायदा आणि भारतीय दंड संहितेच्या विविध कलमांखाली गुन्हा दाखल करण्यात आला. महाराष्ट्र राज्य शिक्षण विभागाने ही घटना गांभीर्याने घेत स्वतंत्र चौकशीचे आदेश दिले आहेत. ठाणे जिल्हाधिकाऱ्यांनी शाळा व्यवस्थापनाकडून स्पष्टीकरण मागितले आणि दोषी आढळल्यास शाळेची मान्यता रद्द केली जाऊ शकते, असे म्हटले. महिला आयोग आणि बाल हक्क संघटनांनी या घटनेचा तीव्र निषेध केला आणि म्हटले की अशा प्रकरणांमध्ये अटकच नाही, तर संस्थात्मक सुधारणा आवश्यक आहेत. या प्रकरणातील आरोप गंभीर आहेत. दोषी सिद्ध झाल्यास आरोपींना 'पोक्सो' कायद्याअंतर्गत तीन ते सात वर्षांची शिक्षा आणि दंड होऊ शकतो. या प्रकरणाची सुनावणी विशेष न्यायालयात होण्याची शक्यता आहे. ठाण्यातील ही घटना शिक्षण व्यवस्थेची असंवेदनशीलता अधोरेखित करतेच; शिवाय आपल्या शाळा मुलांना सन्मानाने जगायला शिकवत आहेत की लाजेने जगायला शिकवत आहेत, असा प्रश्नही उपस्थित करते. शिक्षक मुलांना योग्य शिक्षण देऊन ज्ञानी बनवतात; परंतु आज काही शिक्षक त्यांचा सन्मान विसरून मुलांवर भलतेच प्रयोग करत आहेत. तपासणीच्या नावाखाली ते मुलींचे कपडे काढण्यासारख्या चुकीच्या कृत्यांमध्ये सहभागी असल्याचे आढळून येते.

या पार्श्वभूमीवर आपल्या मुली सरकारी शाळांमध्ये सुरक्षित नसतील तर त्यांना कुठे शिकवावे, असा प्रश्न उपस्थित होतात. अरुणाचल प्रदेशमधील कस्तुरबा गांधी बालिका विद्यालयातील ८८ विद्यार्थिनींना शाळेतील इतर विद्यार्थिनींसमोर कपडे काढण्यास भाग पाडण्यात आले. शाळेच्या मुख्याध्यापक आणि एका विद्यार्थिनीसाठी अश्लील शब्द वापरण्यात आल्याच्या आरोपानंतर हे करण्यात आले. शाळेतील तीन शिक्षकांवर सहावी आणि आठवीच्या इयत्तेत शिकणाऱ्या ८८ विद्यार्थिनींकडून प्रथम स्पष्टीकरण मागितल्याचा आणि नंतर इतर विद्यार्थिनींसमोर कपडे काढण्यास भाग पाडल्याचा आरोप आहे. विद्यार्थी संघटनेच्या मदतीने विद्यार्थिनींनी स्थानिक पोलिस ठाण्यात शाळा प्रशासन आणि शिक्षकांविरुद्ध तक्रार दाखल केली. या शाळेत एका विद्यार्थ्याकडे एक कागद सापडला. त्यावर मुख्याध्यापक आणि एका विद्यार्थिनीबद्दल काही अश्लील शब्द लिहिलेले होते. मात्र त्यानंतर शिक्षकांनी केलेल्या अशा घृणास्पद कृत्याचा परिणाम विद्यार्थिनींवर होऊ शकतो. मुलाच्या प्रतिष्ठेशी छेडछाड करणे हे कायदा आणि संविधानाच्या विरुद्ध आहे. उत्तर प्रदेशमध्येही अशी अनेक प्रकरणे भूतकाळात घडली आहेत, जिथे शिक्षेच्या नावाखाली विद्यार्थिनींना त्यांच्या सलवार काढायला लावल्या जात होत्या. अशा घटनांमुळे काही प्रश्न उपस्थित होतात, ज्यांची उत्तरे आपल्याला स्वतःला विचारावी लागतील.

मासिक पाळी येणे हा गुन्हा आहे का, ज्याचा अशा प्रकारे 'तपास' केला पाहिजे? ही एक सामान्य शारीरिक प्रक्रिया आहे. मुलींना मासिक पाळीबद्दल योग्य माहिती दिली पाहिजे; परंतु त्यांना सार्वजनिक ठिकाणी लाज वाटेल, असे वर्तन केले जाते. शिक्षकांच्या अशा वर्तनामुळे आपल्या शाळा मुलांसाठी सुरक्षित आहेत का, मुलांची काळजी घेणारे शिक्षक आणि मुख्याध्यापक असे कसे करू शकतात असे प्रश्न निर्माण होतात. २०२५ मध्येही आपण मुलींना मासिक पाळीबद्दल लाज वाटायला लावणारे काही शिकवू का, असे प्रश्न या ठिकाणी उपस्थित होतात. ठाणे जिल्ह्यातील शहापूरच्या शाळेतील घटना ही केवळ एका शाळेची कहाणी नाही. आज सर्वात जास्त बदलण्याची गरज असलेल्या आपल्या समाजाच्या विचारसरणीचे हे चित्रण आहे. आपले भविष्य घडवण्यासाठी शाळेत गेलेल्या मुलींच्या मनात अशी जखम झाली आहे की ती भरून येणे खूप कठीण होईल. १८ मार्च २०२४ रोजी बंगळुरू येथील एका शाळेत एका शिक्षिकेच्या पर्समधून दोन हजार रुपये गायब झाले. तेव्हा तिने संशयातून एका विद्यार्थिनीचे कपडे उतरवून शोध घेतला. या अपमानामुळे धक्का बसून तिने दोन दिवसांनी आत्महत्या केली. तीन ऑगस्ट २०२४ रोजी इंदूर येथील एका शाळेत परीक्षेदरम्यान एका विद्यार्थिनीचा मोबाईल फोन वाजला. तेव्हा एका शिक्षिकेने परिक्षा देणाऱ्या इतर सर्व मुलींना बाथरूममध्ये नेले आणि कपडे काढून शोध काही लपवले आहे का, हे शोधण्यास भाग पाडले.

पुढील काळात मुलींच्या पालकांनी या विरोधात पोलिस तक्रार दाखल केली. या घटनेची चौकशी करण्यासाठी स्थापन केलेल्या समितीला तक्रार खरी असल्याचे आढळून आल्यावर संबंधित शिक्षिकेला शाळेतून काढून शिक्षण विभागात बदली करण्यात आली. १२ जानेवारी २०२५ रोजी शाळेतील एका कार्यक्रमादरम्यान, धनबाद (झारखंड) येथील एका शाळेच्या मुख्याध्यापकांनी दहावीच्या ८० विद्यार्थिनींना त्यांचे शर्ट काढून फक्त ब्लेझर घालून घरी जाण्यास भाग पाडले. त्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबीयांनी शाळेत येऊन गोंधळ घातला. १२ मार्च २०२५ रोजी मध्य प्रदेशमधील रायसेन येथील उदयपुरा येथे एका शिक्षिकेने दहावीच्या परिक्षेप्रसंगी एका विद्यार्थिनीला शोध घेण्याच्या नावाखाली वर्गात कपडे उतरवण्यास भाग पाडले; विद्यार्थिनीने विरोध केला तेव्हा तिला वर्गाबाहेर हाकलून देण्यात आले. या घटनेमुळे धक्का बसलेली विद्यार्थिनी शाळेच्या आवारातच पडली आणि तिच्या वडिलांना आणि भावाला फोनवरून माहिती दिली. ३० मार्च २०२५ रोजी अमेठी येथील बहादूरपूर येथील एका शाळेत एका विद्यार्थिनीने ३० रुपये चोरीस गेल्याची तक्रार केल्यानंतर एका शिक्षिकेने सातवीच्या विद्यार्थिनीला कपडे उतरवायला भाग पाडून झडती घेतली आणि पैसे न मिळाल्यावर जातीवाचक शिवीगाळ करून धमकी दिल्याने पीडिता नैराश्यात गेली. त्यानंतर मुलीच्या आईने शाळा व्यवस्थापनाविरुद्ध पोलिसात तक्रार दाखल केली. शोधाच्या नावाखाली विद्यार्थ्यांना अपमानित करण्याच्या अशा घटना ही गंभीर चिंतेची बाब आहे. ती शिक्षकांच्या एका गटात मूळ धरत असलेल्या असंवेदनशीलतेचा परिणाम आहे. असे वागणाऱ्यांवर कठोर कारवाईची गरज आहे.

✦✦✦

अलिकडे दोन चित्रपटांच्या निमित्ताने समाजात वाद रंगला. त्यात चित्रपट परीनिरीक्षण मंडळ तसेच इतर संस्था मर्यादाभंग करत असून अभिव्यक्तीस्वातंत्र्य संकुचित करत आहेत. चित्रपटाला 'जानकी' हे नाव दिल्याने धर्माचा अवमान कसा होतो, असा सवाल न्यायालयानेही केला. 'उदयपूर फाईल्स' चित्रपटाच्या बाबतीतही असेच होत आहे. वस्तुतः समाजाने कलाकृती आणि वास्तवातील फरक समजून घ्यायला हवा.

अधिकारांचा मर्यादाभंग

विश्लेषण

राही भिडे

ज्येष्ठ पत्रकार

चित्रपट तसेच कलाकृतीतील रचनात्मकता, आशय नेहमी लक्षात घेतला पाहिजे. चित्रपट किंवा अन्य कलाकृतीकडे केवळ मनोरंजन म्हणून पाहिले पाहिजे. अर्थात ऐतिहासिक कथानकांचा त्याला अपवाद करावा लागेल. 'जानकी व्हर्सेस केरळ' आणि 'उदयपूर फाईल्स' या चित्रपटांच्या बाबतीत अलिकडे उद्भवलेला वाद चुकीचा आहे. एखाद्या पात्राचे नाव देव, देवतासारखे असले म्हणजे लगेच त्याचा संबंध संबंधित देवतांशी, देवाशी जोडणे चुकीचे आहे. पात्राचे नाव काय यापेक्षा त्याच्या वाट्याला काय भूमिका आली आणि त्याने ती कशी साकारली, याला महत्त्व देण्याऐवजी नावावरून वाद घालायचा, एखाद्या वाक्याला आक्षेप घ्यायचा हे चुकीचे आहे. कमल हसन यांच्या चित्रपटाबाबत सर्वोच्च न्यायालयाने भाषिक आणि अन्य वाद तसेच चित्रपटाला बंदी घालण्यावरून चांगलीच कानउघडणी केली होती, तरीही न्यायालये सर्वोच्च न्यायालयाच्या विपरीत भाष्य करतात. राज्यघटनेने मूलभूत स्वातंत्र्य दिले आहे. अभिव्यक्तीस्वातंत्र्याला महत्त्व दिले आहे; परंतु आता सरकारच्या यंत्रणाच अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याची गळचेपी करत आहेत. चित्रपट परीनिरीक्षण मंडळासारा संस्थांना मर्यादांचे भान राहिलेले नाही. चित्रपटात काही अश्लील आहे की नाही, हे पाहून तेवढा भाग वगळण्यास सांगणे समजण्यासारखे आहे; परंतु कार्यकारण भाव माहीत नसताना, कारण माहीत नसताना आणि कायदा आणि सुव्यवस्था राखणे ही सरकारची जबाबदारी असताना धोक्यात येण्याचे कारण दाखवून एखाद्या चित्रपटाला परवानगी नाकारणे, त्यात ९६ कट सुचवणे हा मर्यादाभंग आहे.

अलिकडेच चित्रपट परीनिरीक्षण मंडळाने 'जानकी' या चित्रपटामध्ये ९६ दृश्ये कपात करण्याची सूचना केल्यानंतर संबंधित निर्मात्याने काय दाखवायचे, हा प्रश्न पडला. उच्च न्यायालयाने कानउघाडणी केल्यानंतर आता चित्रपट परीनिरीक्षण मंडळाने फक्त दोन किरकोळ बदलांसह चित्रपटाला मान्यता देण्याचा निर्णय घेतला आहे. काही मुद्दे चुकीचे आहेत, असे केवळ वाटल्याने चित्रपटाची परवानगी रोखून धरणेच चुकीचे आहे. या चित्रपटाच्या नावाबाबत 'जानकी' असे नाव असण्यावर सर्वात मोठा वाद होता. यापूर्वी अनेक चित्रपटांमध्ये जानकी, सीता, राम, तसेच अनेक देवतांची नावे सामान्य पात्रांना देण्यात आली होती. त्यावर यापूर्वी वाद, दंगली असे काही घडले नाही. मग आताच असे होण्याचा धाक का बाळगायचा, असा साधा प्रश्न चित्रपट परीनिरीक्षण मंडळाला पडला नाही. त्यातच चित्रपट मान्यतेशी संबंधित दोन वेगवेगळ्या संस्थांनी याबाबत दोन वेगवेगळे निर्णय दिल्यामुळे संदिग्धता वाढली.

'जानकी' चित्रपटातील पात्राचे नाव रामायणातील सीतेच्या नावाशी जोडलेले आहे. लैंगिक छळाला सामोरे जाणाऱ्या महिलेच्या व्यक्तिरेखेसाठी 'जानकी' हे नाव वापरणे अयोग्य आहे, असा आक्षेप चित्रपट परीनिरीक्षण मंडळाने घेतला आहे. हे प्रकरण केरळ उच्च न्यायालयात पोहोचले. केरळ उच्च न्यायालयात सुनावणीदरम्यान चित्रपट परीनिरीक्षण मंडळाच्या वतीने उपस्थित असलेल्या वकिलाने सांगितले की आता हा चित्रपट फक्त दोन बदलांसह मंजूर केला जाईल. पहिला बदल म्हणजे चित्रपटाचे शीर्षक थोडे बदलले जाईल. आता चित्रपटाचे नाव जानकी व्ही विरुद्ध केरळ राज्य किंवा व्ही जानकी विरुद्ध केरळ राज्य असे असेल. यामुळे हे स्पष्ट होईल की जानकी हे नाव देवीशी संबंधित नाही, तर मुख्य पात्र जानकी विद्याधरनशी संबंधित आहे. दुसरा बदल न्यायालयीन कक्षात सुरू असलेल्या उलटतपासणीच्या दृश्याशी संबंधित आहे, त्यात नायिकेचे नाव म्यूट करण्याचा सल्ला देण्यात आला आहे. यावर न्यायालयाने चित्रपट निर्मात्यांकडून उत्तर मागितले. मुंबई विभागाने चित्रपटाला आक्षेप घेतला असला, तरी केरळ विभागाने कोणताही बदल न करता चित्रपट मंजूर केला. यामुळे हे स्पष्ट होते की देशाच्या वेगवेगळ्या भागात सेन्सॉरशिपचे नियम वेगवेगळ्या प्रकारे लागू केले जातात. ते चित्रपट निर्मात्यांसाठी एक मोठे आव्हान बनत आहे.

'जानकी व्ही विरुद्ध केरळ राज्य' मध्ये केंद्रीय पेट्रोलियम राज्यमंत्री सुरेश गोपी आणि अनुपमा परमेश्वरन मुख्य भूमिकेत आहेत. या चित्रपटावरून एवढा वाद होऊनही गोपी यांनी त्याबाबत मौन बाळगले. वास्तविक, अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याबाबत गेल्या महिन्यात आणीबाणीचे उदाहरण देऊन भाजपने मोठा आवाज उठवला होता. आता भाजप सत्तेत असताना आपल्याच मंत्र्यांच्या चित्रपटाबाबत होत असलेल्या अभिव्यक्तीस्वातंत्र्याच्या गळचेपीबाबत काहीच बोलायला तयार नाही. हा चित्रपट यापूर्वी २० जून रोजी प्रदर्शित होणार होता; परंतु सेन्सॉरच्या वादामुळे पुढे ढकलण्यात आला. आता सेन्सॉर बोर्डाने आपली भूमिका मऊ केली आहे. त्यामुळे हा चित्रपट लवकरच प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचेल अशी अपेक्षा आहे. चित्रपटाच्या निर्मिती कंपनीने केरळ उच्च न्यायालयात धाव घेतली आणि केंद्रीय चित्रपट प्रमाणन मंडळाच्या (सीबीएफसी) निर्णयाला आव्हान दिले.

'सीबीएफसी'ने असा आक्षेप घेतल्याबद्दल उच्च न्यायालयाने आश्चर्य व्यक्त केले. धार्मिक संवेदनशीलतेचा हवाला देत 'सीबीएफसी'ने 'जानकी' या शीर्षकावर आणि पात्राच्या नावावर अनौपचारिकपणे आक्षेप घेतल्याचा आरोप करण्यात आला. सुनावणीदरम्यान न्यायमूर्ती एन. नागरेश यांनी 'सीबीएफसी'च्या युक्तिवादावर आश्चर्य व्यक्त केले. आता 'जानकी विरुद्ध केरळ' लवकरच थिएटरमध्ये दाखल होऊ शकतो. कारण त्याच्या निर्मात्यांनी सीबीएफसीने सेन्सॉर प्रमाणपत्रासाठी सुचवलेल्या बदलांना सहमती दर्शवली आहे. केरळ उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या प्रतिज्ञापत्रात जानकी हे पात्र बलात्कार पीडित म्हणून दाखवले आहे, असे नमूद करून म्हटले आहे की न्यायाच्या शोधात तिला अनेक वेदनादायक प्रसंगांना तोंड द्यावे लागले आहे. मुख्य पात्राला बलात्कारपीडित म्हणून एका पूजनीय देवीचे नाव देऊन दाखवले जाते, ही सार्वजनिक सुव्यवस्थेसाठी गंभीर चिंतेची बाब आहे. हे देवी सीतेच्या व्यक्तिमत्त्वाशी जोडलेली प्रतिष्ठा आणि पावित्र्य कमी करते, असे नमूद केले आहे. चित्रपटातील एखाद्या पात्राला जानकी नाव दिल्याने सीतेचे पावित्र्य कसे कमी होते, ते इतके तकलादू होते का, रामाने सीतेचा त्याग केल्यानंतर ते कमी झाले नाही, रावण ते करू शकला नाही, आता ते कसे कमी होणार, या प्रश्नाचे उत्तर मंडळाने दिलेले नाही.

चित्रपटात मुख्य पात्राची तिच्यावरील हल्ल्याबद्दल उलटतपासणी केली जात असताना बचाव पक्षाचे वकील आक्रमक प्रश्न विचारतात, जसे की ती अश्लील चित्रपट पाहते का, लैंगिक सुख वाढवण्यासाठी ती कोणतेही औषध घेते का, तिचा प्रियकर आहे का किंवा हल्ल्यापूर्वी ती गर्भवती होती का? जानकी नाव असलेल्या पात्राला असे उत्तेजक प्रश्न विचारल्याने सार्वजनिक सुव्यवस्थेचा भंग होण्याची आणि धार्मिक भावना दुखावण्याचा साक्षात्कार मंडळाला कुणाच्याही आक्षेपाआधीच झाला. कथानकात दाखवल्यानुसार बलात्कार झाल्यानंतर या स्त्रीला एका विशिष्ट धार्मिक समुदायातील व्यक्ती मदत करते आणि दुसऱ्या धार्मिक समुदायातील व्यक्ती तिची उलटतपासणी करते आणि कठोर प्रश्न विचारते. हा धार्मिक विरोधाभास सांप्रदायिक तणाव निर्माण करण्याची आणि धार्मिक गटांमध्ये फूट पाडणारी कथा निर्माण करण्याची शक्यता आहे. निर्मात्यांनी तिच्या धार्मिक ओळखीचा फायदा घेण्याच्या स्पष्ट हेतूने हे नाव निवडले आहे. 'सीबीएफसी'चा हा युक्तिवाद पाहता ही प्रमाणपत्र देणारी संस्था आहे की कट्टर हिंदुत्त्ववादी संघटना असा प्रश्न निर्माण होतो.

दरम्यान, 'उदयपूर फाइल्स' या वादग्रस्त चित्रपटाचे प्रदर्शन थांबवण्यासाठी दाखल केलेली याचिका सर्वोच्च न्यायालयाने फेटाळून लावली. हा चित्रपट उदयपूरमध्ये मुस्लिम समुदायाच्या लोकांनी हत्या केलेल्या शिंपी कन्हैया लालवर आधारित आहे. हत्येचे अकरा आरोपी तुरुंगात आहेत आणि खटला सुरू आहे. ट्रेलर प्रदर्शित झाल्यानंतर 'उदयपूर फाइल्स'हा चित्रपट वादात सापडला. कन्हैयालाल हत्या

प्रकरणातील आठवा आरोपी मोहम्मद जावेद याने चित्रपटाचे प्रदर्शन थांबवण्यासाठी याचिका दाखल केली होती. ती सर्वोच्च न्यायालयाने फेटाळली. न्यायमूर्ती सुधांशू धुलिया आणि न्यायमूर्ती जयमाल्या बागची यांच्या खंडपीठाने या याचिकेवर तात्काळ सुनावणी केली. या प्रकरणातील आरोपी मोहम्मद जावेद व्यतिरिक्त 'जमियत उलेमा-ए-हिंद'चे अध्यक्ष आणि 'दारुल उलूम देवबंद'चे प्राचार्य मौलाना अर्शद मदनी यांनी दिल्ली उच्च न्यायालयात चित्रपटाच्या प्रदर्शनाला स्थगिती देण्याची मागणी करणारी याचिका दाखल केली. तिथे स्थगिती मिळाली. म्हणजेच एखाद्या चित्रपटात एखाद्या घटनेशी संबंधित विषयावर चित्रपट निघाला, म्हणजे तिचा न्यायव्यवस्थेवर परिणाम होतो, असा नवा जावईशोध लागला आहे.

✦✦✦

सर्वोत्तम राज्यावर वाढती जबाबदारी

महाराष्ट्राने २०२४-२५ मध्ये विक्रमी १.६५ लाख कोटी रुपयांची थेट परकीय गुंतवणूक आकर्षित केली. ती देशातील एकूण गुंतवणुकीच्या ४० टक्के आहे. ही ऐतिहासिक कामगिरी स्थिर धोरणे, सक्षम नेतृत्व आणि उत्कृष्ट पायाभूत सुविधांचा परिणाम आहे. राज्यातील औद्योगिक विकास, कुशल मनुष्यबळ आणि प्रगत दळणवळण व्यवस्था गुंतवणूकदारांना आकर्षित करत आहे. या गुंतवणुकीमुळे राज्याच्या सर्वांगीण विकासाला गती मिळेल.

देशाच्या आर्थिक नकाशावर आपला ठसा कायम ठेवत महाराष्ट्राने परकीय थेट गुंतवणुकीच्या शर्यतीत पुन्हा एकदा अव्वल स्थान पटकावले. या परकीय थेट गुंतवणुकीमुळे राज्याने पुन्हा भारताच्या आर्थिक मांडणीत आपले स्थान भक्कम केले. यातून स्थानिक रोजगारनिर्मितीला हातभार लागणार आहे. महाराष्ट्राने २०२४-२५ या आर्थिक वर्षात एकूण १,६४,८७५ कोटी रुपयांची विक्रमी परकीय गुंतवणूक आकर्षित केली. ही गुंतवणूक देशात आलेल्या एकूण ४,२१,९२९ कोटी रुपयांपैकी तब्बल ४० टक्के

आहे. गेल्या वर्षीच्या तुलनेत यंदा महाराष्ट्रात ३२ टक्क्यांनी अधिक गुंतवणूक झाली आहे. गेल्या आर्थिक वर्षात (जानेवारी ते मार्च २०२५) शेवटच्या तिमाहीमध्ये महाराष्ट्रात २५,४४१ कोटी रुपयांची गुंतवणूक आली होती. हे वर्ष महाराष्ट्रासाठी विक्रमी ठरले आहे. मागील तपशील पाहिला तर मागील दहा वर्षांमधील सर्वोच्च परकीय गुंतवणुकीचा नवा उच्चांक प्रस्थापित झाला आहे. विशेष म्हणजे, हा उच्चांक आर्थिक वर्षाच्या पहिल्या नऊ महिन्यांमध्येच ओलांडला गेला आहे. महाराष्ट्रापाठोपाठ दुसऱ्या क्रमांकावर असलेल्या कर्नाटकमध्ये ५६,०३० कोटी रुपये थेट परदेशी गुंतवणूक झाली आहे. म्हणजे दुसऱ्या क्रमांकाचे राज्य महाराष्ट्राच्या निम्मा आकडाही गाठू शकलेले नाही. देशाची राजधानी असलेल्या दिल्लीने ५१,५४० कोटी तर गुजरातने ४७,९४७ कोटी रुपयांची गुंतवणूक मिळवली आहे. म्हणजेच महाराष्ट्र निर्विवाद आघाडीवर आहे.

परकीय गुंतवणूकदार महाराष्ट्राकडे आकर्षित होण्यामागे अनेक कारणे आहेत. महाराष्ट्रात औद्योगिक विकास, पायाभूत सुविधा आणि मनुष्यबळ यासारख्या विविध क्षेत्रांमध्ये गुंतवणूक करण्यास अनेक संधी आहेत. महाराष्ट्र हे देशातील असे अग्रेसर औद्योगिक राज्य आहे, ज्याचे राज्याच्या सकल राज्य उत्पादनात १४ टक्क्यांहून अधिक योगदान आहे. मुंबईमध्ये भारतातील सर्वात मोठे आणि आशियातील सर्वात जुने स्टॉक एक्सचेंज (मुंबई रोखे बाजार) आहे. राज्यात चांगले रस्ते, रेल्वे आणि विमानतळ नेटवर्क आहे. त्यामुळे वाहतूक आणि संपर्क साधणे सोपे होते. विविध उद्योगांसाठी आवश्यक असलेले पाणी, वीज, जमीन आणि जागा राज्यामध्ये उपलब्ध आहे. राज्यात उच्चशिक्षित आणि कुशल मनुष्यबळ आहे. गुंतवणुकीसाठी प्रोत्साहन आणि अनुदान उपलब्ध आहे. राज्यात मजबूत कनेक्टिव्हिटी आणि ग्राहकांची भरभक्कम मागणी आहे. औद्योगिक विकास, पायाभूत सुविधा, मनुष्यबळ आणि इतर फायद्यांमुळे हे राज्य गुंतवणुकीसाठी एक योग्य ठिकाण आहे. त्याचप्रमाणे राज्यात दळणवळ-णाची साधने विपुल प्रमाणात उपलब्ध आहेत. उत्तम भौगोलिक आणि आर्थिक परिस्थिती, अद्ययावत तंत्रज्ञानाची उपलब्धता यामुळे महाराष्ट्र गुंतवणुकीसाठी एक उत्तम पर्याय ठरतो. राज्यात तांत्रिक कुशल मनुष्यबळ मोठ्या प्रमाणात आहे. तरुण-तरुणींना वेगवेगळ्या प्रकारचे कौशल्य विकास प्रशिक्षण देण्यावर राज्य सरकारने भर दिला आहे. त्यांच्या कौशल्याचा उपयोग महाराष्ट्रात उद्योग उभारू इच्छिणाऱ्या उद्योगांना होत आहे. कृषी, उद्योग, शिक्षण, आरोग्य, सुरक्षा तसेच महिलांचा विकास आणि परकीय गुंतवणुकीचे क्षेत्र अशा सात पैलूंमुळे हे राज्य दिवसेंदिवस उद्योगपूरक होत चालले आहे.

महाराष्ट्रात औद्योगिक गुंतवणुकीसाठी करण्यात येणाऱ्या परस्पर सामंजस्य करारांपैकी ९० टक्के करारांची अंमलबजावणी केली जात आहे. अशा प्रकारे करारांची अंमलबजावणी करण्यामध्ये राज्याचा पहिला क्रमांक असल्याची माहिती उद्योगमंत्री उदय सामंत यांनी विधानसभेत दिली. २०२५ च्या दावोस जागतिक आर्थिक परिषदेत महाराष्ट्राबरोबर वेगवेगळ्या कंपन्यांनी केलेल्या ४६ करारांपैकी १५ उद्योगांना जमिनीचे वितरण करण्यात आले आहे. सात उद्योगांना जमीन देण्याची प्रक्रिया अंतिम टप्प्यात असून २० उद्योग पसंतीच्या जमिनींसाठी प्रती-क्षेत आहेत. गडचिरोली हा नक्षलवादग्रस्त जिल्हा म्हणून ओळखला जातो. परंतु लवकरच पोलादनगरी म्हणून जगाला त्याची ओळख होईल, अशी सरकारला अपेक्षा आहे. गडचिरोलीमध्ये एक लाख कोटी रुपयांची

गुंतवणूक केली जात आहे. पण तेथील पर्यावरण विनाशाबद्दलही बातम्या येत आहेत. छत्रपती संभाजीनगर जिल्ह्यामध्ये ६० हजार कोटी तर रत्नागिरी जिल्ह्यात ३० हजार कोटी रुपयांची गुंतवणूक आणण्यात महायुतीचे सरकार यशस्वी ठरल्याचे सरकारचे म्हणणे आहे. परंतु गडचिरोली व्यतिरिक्त राज्याच्या इतर मागास भागांमध्येदेखील उद्योगधंदे यायला हवेत. पुण्यात हिंजवडीसारख्या आयटीनगरीतच दोन, दोन दिवस वीज नसते, रस्त्यांवर खड्डे असतात. ठिकठिकाणी पाणी साचते. या पावसाळ्यात नागपूर या उपराजधानीच्या शहरातही अनेक भागात आणि औद्योगिक वसाहतींमध्ये मोठ्या प्रमाणात पाणी साचल्याच्या तक्रारी आहेत. खराब रस्ते, कमकुवत पूल, अतिक्रमणे यामुळे प्रवासी आणि मालवाहतुकीत बाधा येते. याचा व्यापार आणि उद्योगधंद्यांना थेट फटका बसतो, हे राज्य सरकारने लक्षात घेतले पाहिजे.

हेमंत देसाई
ज्येष्ठ पत्रकार

मुख्यमंत्री रोजगार योजनेंतर्गत २२ हजार नवीन उद्योजक तयार झाले आहेत आणि जिल्ह-स्तरावर जिल्हा उद्योग परिषद हा उपक्रम सरकारने सुरू केला आहे. त्या अंतर्गत स्थानिक उद्योजकांमार्फत सव्वा लाख कोटी रुपयांची गुंतवणूक झाली आहे. मुख्यमंत्री रोजगार योजनेत ओबीसी आणि अपंग घटकांचाही अंतर्भाव आहे. त्यांना स्टार्टअप उद्योग सुरू करण्यासाठी लागणाऱ्या सुविधा दिल्या जाणार आहेत. तसेच उद्योग विभागातर्फे प्रत्येक विभागात उभारलेली कौशल्य केंद्रे लवकरच सुरू होणार आहेत. मात्र नव्या उद्योजकांना पायाभूत सुविधा मिळणे आवश्यक आहे. आज राज्यात तळेगावसारख्या ठिकाणीही वारंवार वीज जाते. दुर्गम भागात परिस्थिती आणखी कठीण आहे. सरकार नवनवीन योजना जाहीर करते, परंतु त्यांची अंमलबजावणी नीट होत नाही, हा वर्षानुवर्षांचा अनुभव आहे. छत्रपती संभाजीनगरमध्ये वाहन क्षेत्रात ६० हजार कोटी रुपयांची गुंतवणूक आकर्षित झाली आहे, ही चांगली बाब आहे. तेथे बजाजसारख्या प्रकल्पांनी औद्योगिक परिवर्तन आणले. त्यालाही काही दशके लोटली. परंतु संभाजीनगरमध्ये उद्योजकांकडून खंडणी मागण्याचा उद्योग तेजीत आहे. केवळ तेथेच नाही, तर नाशिक, पुणे, नागपूर अशा अनेक ठिकाणांहूनही अशा तक्रारी येत आहेत. कोणी खंडणी मागितल्यास खपवून घेतले जाणार नाही, असा इशारा मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी दिला असला, तरी तळपातळीवरची परिस्थिती वेगळी आहे.

आज मुंबई, पुणे, नाशिक येथे आयटी, औषधनिर्मिती, जैवतंत्रज्ञान या क्षेत्रांचा वेगाने विकास होत आहे. संभाजीनगरमध्ये ई वाहनांची निर्मिती जोरात आहे. संभाजीनगर हे शहर भार-ताची पहिली स्मार्ट औद्योगिक वसाहत म्हणूनही प्रसिद्ध झाले आहे. लवकरच हे शहर भारतातील विद्युत वाहनांची राजधानी म्हणून ओळखले जाईल, असे मुख्यमंत्र्यांनी म्हटले आहे. महाराष्ट्रामध्ये विद्युत उत्पादने, डेटाबेस उत्पादने आणि एरोस्पेससारख्या क्षेत्रांमध्ये गुंतवणूक आकर्षित होत आहे. हरित तंत्रज्ञान, डेटा सायन्स, रोबोटिक्स या क्षेत्रांमध्ये तरुणांना उत्तम शिक्षण मिळाल्यास महाराष्ट्रात हे उद्योग फुलतील, यात शंका नाही. सुदैवाने नवी मुंबई येथे सेमीकंडक्टर चीपनिर्मितीचा प्रकल्प सुरू होणार आहे. विदर्भात कापसाचे उत्पादन चांगले आहे. त्यामुळे तेथे वस्त्रोद्योग क्षेत्र विकसित होण्यास वाव आहे. कुंभमेळ्याच्या निमित्ताने नाशिकमधील धार्मिक पर्यटन वाढणार आहे. आता संरक्षण क्षेत्रात देशी उद्योगांना वाव मिळू लागला असून नाशिकमध्ये संरक्षण उत्पादन निर्मितीचे अनेक प्रकल्प येत आहेत. यापूर्वी उत्तर प्रदेश आणि तामिळनाडू ही संरक्षणक्षेत्रातील साहित्यनिर्मितीचे निर्मितीची प्रमुख केंद्रे बनली होती.

आज पुणे, रायगड आणि नवी मुंबई भागात पायाभूत सुविधांचा विकास होत असून नवी मुंबईमध्ये आंतरराष्ट्रीय विमानतळही होत आहे. त्यामुळे जगभरातील बड्या आयटी कंपन्या तिथे येत असून भविष्यकाळात हा विभाग डेटा सिटी म्हणून ओळखला जाईल, असे चित्र आहे. वाढवण येथे नवे बंदर होत असून त्याची क्षमता जेएनपीटीपेक्षा तिपटीने जास्त असणार आहे. जगा-तील दहा मोठ्या बंदरांमध्ये हे बंदर समाविष्ट असेल. परंतु मच्छिमार कृती समितीचा या बंदराला विरोध असून काही दिवसांपूर्वी त्यांनी आंदोलन देखील केले. मोठमोठी जहाजे आल्यामुळे मासेमारी करता येणार नाही, अशी त्यांची भीती आहे. जेएनपीटी अस्तित्वात आले, तेव्हा या परिसरात नवे बंदर आणले जाणार नाही, असे आश्वासन मिळाले होते, असे मच्छिमारांचे म्हणणे आहे. मात्र मच्छिमारांच्या व्यवसायावर परिणाम होत असल्यास, त्यांच्या यथायोग्य पुनर्वसनाची सोय शासनाला करावीच लागेल. एकंदरीत, विविध मर्यादांवर मात करत महाराष्ट्र देशातले गुंतवणुकीसाठी सर्वाधिक योग्य राज्य म्हणून नावलौकीक कमावत आहे; फक्त या प्रवासाआड येणाऱ्या अडथळ्यांची गांभिर्याने नोंद घ्यायला हवी.

✦✦✦

आजचे बारा वर्षांचे शालेय शिक्षण नवीन तंत्राने आठ वर्षांमध्ये देता येईल. संगणकीकृत दूरशिक्षणाद्वारे विद्यार्थ्यांना स्वस्त उच्च शिक्षणाकडे वळता येईल. शिक्षित आणि रोजगारांचे प्रमाण वाढले, पुरेशी अर्थप्राप्ती होऊ लागली की सामाजिक वातावरणात फरक पडून शांतता नांदेल आणि एकी वाढेल. या परिवर्तनाची दिशा समजून घेऊन पालकांनी मुलामुलींना पुस्तकातले किडे न बनवता नानाविध कौशल्ये आत्मसात करू द्यायला हवीत.

शिक्षणाकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन बदलावा

आजघडीला आपला देश संक्रमणावस्थेतून जात आहे. विविध आघाड्यांवरच्या प्रगतीचा किंवा विकासाचा वेग किंचित मंदावल्यासारखा दिसतो आहे खरा. मंदीचे ढग अजूनही क्षितिजावर रेंगाळत आहेत, ते पूर्णपणे दिसेनासे झालेले नाहीत. पण सगळेच चित्र निराशाजनक नक्कीच नाही. विकासाचा, वाढीचा, उत्पादनाचा वेग मंदावला आहे, परंतु थांबलेला नाही. ही अवस्था लवकरच जाईल. जगात अशा रितीने चिरंतन किंवा शाश्वत काहीही नसते 'वसुधैव कुटुंबकम' ही आपली संस्कृती असून देशाच्या कामगिरीचा प्रभाव सध्या संपूर्ण जगावर पडत आहे. जगाच्या कल्याणासाठी भारताचे मोठे योगदान आहे. १२ मे २०२० रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदींनी 'आत्मनिर्भर भारत' अभियानाची हाक दिल्यापासून विविध प्रसारमाध्यमांमधून त्याबाबत चर्चा सुरू आहे. स्वावलंबी भारत अर्थव्यवस्था, पायाभूत सुविधा, २१ व्या शतकातील तंत्रज्ञानाद्वारे चालवलेल्या व्यवस्थांवर आधारित पद्धत, व्हायब्रंट डेमोग्राफी (युवा सामर्थ्य) आणि मागणी या पाच स्तंभांवर उभा असेल. याद्वारे आमच्या मागणी आणि पुरवठा साखळीची ताकद संपूर्ण क्षमतेसाठी वापरली जावी, अशी अपेक्षा आहे. सध्याच्या वैश्विकरणाच्या जमान्यात अर्थातच राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय अशी कप्पेबंदी करता येणार नाही. जागतिक पुरवठा साखळीत आपल्याला महत्त्वाची भूमिका निभावता येईल, अशी बारा क्षेत्रे अधोरेखित केली गेली आहेत. अन्न प्रक्रिया, सेंद्रिय शेती, लोह, अल्युमिनियम आणि तांबे, कृषि-रसायने, इलेक्ट्रॉनिक्स, औद्योगिक यंत्रसामग्री, फर्निचर, चर्मोद्योग, ऑटोमोबाइल पार्टस, वस्त्रोद्योग आणि मुखावरणे, सॅनिटायझेशन आणि वेंटिलेटर्स ही ती क्षेत्रे आहेत.

संगणकापासून संरक्षण उत्पादनांपर्यंत आपण आत्मनिर्भर झालो, 'मेक इन इंडिया'चा आग्रही पुरस्कार करत स्वतःच्या पायावर उभे राहिलो, तर भविष्यात उद्भवू शकणाऱ्या सर्व पेचप्रसंगांना यशस्वीपणे तोंड देऊ शकू. ऊर्जा, पाणी, संरक्षण उत्पादन, तंत्रज्ञान, औषध निर्माण अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये आपण आणखी आत्मनिर्भर होण्याची गरज आहे. त्यासाठी कुशल मनुष्यबळ निर्माण करावे लागेल. स्थानिक मनुष्यबळाची मानसिकता बदलावी लागेल आणि त्यांनी नवी कौशल्ये आत्मसात करावी लागतील. या दिशेने प्रयत्न करणे हा आत्मनिर्भर होण्यासाठीच्या धडपडीचाच भाग ठरेल. आपण एक आर्थिक महासत्ता होण्याचा प्रयत्न करू आणि या मोहिमेत आपले लढवय्ये असतील हे कुशल मोहरे. माझ्या दृष्टीने आयटी या शब्दप्रयोगाचा अर्थ आहे इंडियाज टॅलेंट. देशाची वाढती लोकसंख्या ही प।हल्यापासून एक फार मोठी समस्या मानली गेली असून त्यानुसार, लोकसंख्या काबूत ठेवण्यासाठी २५-३० वर्षांपूर्वी कुटुंब नियोजन, नसबंदी शस्त्रक्रिया वगैरे उपायही केले गेले. त्या काळातली विचारप्रणाली वेगळी होती. इतक्या मोठ्या लोकसंख्येला शिक्षण आणि प्रशिक्षण देऊन जागतिक पातळीवर आर्थिक सत्ता बनण्यासाठी करता येईल हे फारसे कोणाला सुचले नाही.

आज मात्र वेगळ्या दिशेने विचार करून आपल्याकडे भरपूर प्रमाणात असलेल्या मनुष्यबळाचा योग्य रितीने वापर करण्याची वेळ आली आहे. तरूणवर्गाची इतकी मोठी संख्या असलेले फारच थोडे देश जगात आहेत. जगातील बहुसंख्य देशांमधल्या नागरिकांचे सरा-सरी वयोमान वाढत चालले असून झपाट्याने मध्यमवयीन बनणाऱ्या या जगातला तरुणाईचा फार मोठा साठा आपल्याकडे आहे. ही फार महत्त्वाची जमेची बाजू आहे. या तरूणवर्गाला योग्य प्रशिक्षण दिले गेले की त्यांच्याकडून देशाच्या अर्थकारणात मोठे सकारात्मक बदल घडवून आणता येतीलच, शिवाय हे तरूण-तरूणी जागतिक पा-तळीवर काम करतील तेव्हा भरपूर पैसा कमावतील आणि त्यापैकी मोठा हिस्सा, बचतीच्या रूपाने, भारतात परत पाठवतील. यामुळे भारताचे सकल उत्पन्न म्हणजेच जीडीपी तसेच उत्पादकताही वाढेल आणि इथल्या तरूणवर्गाच्या निर्मितिक्षम मनाला संधीही उपलब्ध होतील. आज भारतात दिसणाऱ्या परिवर्तनांमध्ये आणि घडामोडींमध्ये या मानवी भांडवलाचा फार मोठा हिस्सा तर आहेच, परंतु महत्त्वाचे म्हणजे गेल्या काही वर्षांमधील एकंदर अस्थिर स्थितीमधून पुन्हा जोमाने वर येण्यासाठी देशाला या जोमदार, चळवळ्या लोकांचाच उपयोग होणार आहे. माहिती तंत्रज्ञान, दूरसंचार, जैवतंत्रज्ञान, आरोग्य... संपूर्णपणे कात टाकलेल्या किंवा नव्याने वर आलेल्या या क्षेत्रांकडे नजर टाका, म्हणजे आपल्याला नक्कीच फरक जाणवेल.

आज प्रस्थापित उद्योगक्षेत्रांमध्येही नवे धडाडीचे उद्योजक येऊन अभूतपूर्व यश मिळवत आहेत. मुख्य म्हणजे आजच्या या उद्योजकांना जागतिकीकरण, स्पर्धा इत्यादींची भीती वाटत नाही. उलट, पूर्वजांच्या सुरक्षित कोशांमधून आणि बंद किल्ल्यांमधून बाहेर पडून ते आज जगातल्या विविध कंपन्या धडाक्याने विकत घेत आहेत किंवा त्यांच्याशी आर्थिक-तांत्रिक सहकार्य करून आत्मविश्वास आणि दूरदृष्टीने गुंतवणूक करत आहेत. आज येथील आयटी उद्योगाच्या विस्तारामुळे भारताला आशियातील सिलिकॉन व्हॅली मानले जाते ते उगीच नाही. यानंतर आपल्याकडे बायोटेक्नॉलॉजी, मेडिकल सायन्स तसेच तंत्रज्ञानाच्या इतर बाबींमध्ये नवीन ज्ञान आणि उद्योगशाखांचे विस्तारीकरण सुरू होईल. यामुळे भारताची आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील स्पर्धात्मक क्षमता वाढेल आणि शिकलेल्या तरुण पिढीला रोजगाराची मोठी संधी निर्माण होईल. दर्जेदार व्यावसायिक शिक्षण देणाऱ्या संस्थांचे प्रमाण वाढल्यास आणि सरकारी पातळीवरही पुरेसे प्रयत्न आणि वचनबद्धता दिसली तर २०३० पर्यंत सर्वांना रोजगार मिळणेही शक्य होईल. अर्थात या फार मोठ्या संधीचा फायदा मिळवण्यासाठी आपणा सर्वांनाच मनोवृत्ती आणि कामाची पद्धत बदलावी लागेल. तसे न झाल्यास धोरणांच्या अंमलबजावणीतल्या सुस्त आणि संथपणामुळे लोकसंख्या हे देशापुढचे फार मोठे संकट राहील.

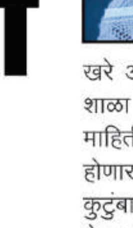

डॉ. दीपक शिकारपूर

आपल्याला सर्वप्रथम शिक्षणाबाबतची, विशेषतः उच्च शिक्षणाबद्दलची पारंपारिक विचारपद्धती टाकून देऊन शिक्षणाला मुक्त करावे लागेल. बदलत्या काळानुसार शिक्षणपद्धतीही लवचिक आणि बदलत्या गरजा वेगाने सामावून घेणारी असायला हवी. जागतिकीकरणाचे फायदे हवे असतील तर आपल्या मुलामुलींना जागतिक पातळीवर वापरल्या जाणाऱ्या भाषा शिकवण्याचे काम युद्धपातळीवर हाती घ्यावे लागेल. जागतिक पातळीवरील रोजगारांची चाहूल लागली की आपल्याकडील युवकवर्ग इंग्लिश, स्पॅनिश, फ्रेंच, जपानी यासारख्या भाषा शिकायला फक्त तयार होतील असे नव्हे, तर उत्सुक बनतील. यासाठी प्रचंड प्रमाणावर शिक्षक लागतील हे खरे आहे परंतु नेमक्या याच ठिकाणी आपण इ-शिक्षण, आभासी शाळा (व्हर्च्युअल क्लासरूम) अशा बाबींचा वापर करू शकतो. माहिती तंत्रज्ञान सक्षमित शिक्षणपद्धतीचा आपल्याला मोठा उपयोग होणार आहे. इथे केरळचे उदाहरण देता येईल. जवळजवळ प्रत्येक कुटुंबातली एक व्यक्ती परदेशी चलन कमावत असल्याने केरळचा चेहरामोहरा बदलला आहे. महाराष्ट्रात हे घडवणे अजिबात अशक्य नाही, परंतु एकीकडे शेतीवर अवलंबून राहणे कमी करा असे तरूणांना सांगताना रोजगाराचा त्याहून चांगला पर्याय देणे आवश्यक आहे. जपान ही जगातील तिसऱ्या क्रमांकाची अर्थव्यवस्था असून एक वृद्ध देश आहे. या देशाचे सरासरी आयुर्मान सुमारे ८० पेक्षा अधिक आहे. फक्त भाषेचा अभ्यास व जपानी चालीरितींचा सराव याच्या जोरावर कुठलाही भारतीय जपानमध्ये करिअर करू शकतो.

शिक्षण म्हणजे शाळा-कॉलेज, घोकंपट्टी आणि अखेर पदवी हे आपल्या मनावर आत्तापर्यंत कोरलेले चित्र पुसण्याची आणखी एक पायरी आपल्याला येत्या काळामध्ये ओलांडावी लागेल. शिक्षणाचे मोठ्या प्रमाणात संगणकीकरण झाल्यास शिक्षणाच्या किंवा शिक्षकाच्या दर्जाबाबतची मोठी चिंता तर मिटेलच, शिवाय शिक्षण देण्या-घेण्याच्या वेगामध्येही बदल होतील. शालेय शिक्षणाची आज आपण बारा वर्षे मानतो, परंतु तेवढेच शिक्षण नवीन तंत्राने आठ वर्षांमध्ये देता येईल. आता संगणकीकृत दूरशिक्षणाला मोठी मागणी येत असून या मार्गाने देशभरातल्या दूरदूरच्या हजारो विद्यार्थ्यांना, वाजवी किंमतीत, उच्च शिक्षणाकडे वळणे शक्य येईल. शिकलेल्या लोकांचे आणि रोजगारांचे प्रमाण वाढले आणि त्यातून सर्वांना पैसा मिळू लागला की भारतातल्या एकंदर सामाजिक वातावरणात फरक पडेल, शांतता नांदेल आणि एकी वाढेल. देशातील सर्वच लोकांच्या हाती पुरेसा पैसा खेळू लागला की ते बाहेरील फुटीरतावादी शक्तींना बळी पडणार नाहीत. देशात येऊ घातलेल्या या परिवर्तनाची दिशा समजून घेऊन पालकांनी मुलामुलींना शिक्षण देण्याबाबतच्या स्वतःच्या दृष्टिकोनात योग्य ते बदल करायला हवेत. त्यांना पुस्तकातले किडे न बनवता हरहुन्नरी होऊन जगात आत्मविश्वासाने वावरण्यासाठी लागणारी सर्व कौशल्ये आत्मसात करू द्यायला हवीत.

deepak@deepakshikarpur.com
(लेखक उद्योजक व संगणक साक्षरता प्रसारक आहेत.)

✦✦✦

महासागर
साहित्य मैफल
रविवार, दिनांक २० जुलै २०२५ ■ पान ०३

: डिजिटल विश्व :
आर्थिक फसवणुकीपासून सावध व्हा!

प्रा. डॉ. जयश्री जाधव-कदम
९८८१९३८८५८

आधुनिक डिजिटल तंत्रज्ञानाने समाज प्रगतशील बनला आहे. माहिती-तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात दिवसेंदिवस जणू काही मानवाला आकाशाला स्पर्श करायला दोन बोटे बाकी आहे असे म्हणायला हरकत नाही.

नवनवीन तांत्रिक सुधारणांनी मानवाची छाती अधिकच फुलत चालली आहे. आज जागतिक स्पर्धेत टिकवण्यासाठी प्रगत अत्याधुनिक माहिती-तंत्रज्ञानाची अत्यावश्यकता हवी आहेच पण तंत्रज्ञानाच्या वाढत्या सोयी-सुविधांमुळे मानवाला मिळणाऱ्या सेवा सुलभ झाल्याने चांगल्यां बरोबरच वाईट प्रवृत्तीचा उदय झालेला आहे.

तांत्रिक सुधारणावादी युगात गुन्हेगारीत वाढ होत आहे. गुन्हेगारींमध्ये गुन्हेगार ना श्रीमंतांना सोडत ना गरिबांना, कित्येक गुन्हे तर कागदावर येतच नाही. माझ्या हातून चूक झाली आता समाज काय म्हणेल? नातेवाईक काय म्हणतील? या भीतीपोटी असंख्य गुन्हे उघड होत नाही.

तंत्रज्ञानाच्या युगात सायबर गुन्हेगारीचे प्रमाण दिवसेंदिवस वाढतच आहे. पूर्वीच्या घरफोडी, चोरी, लुटमारीची जागा आता सायबर भामट्या गुन्हेगारांनी घेतली आहे. सायबर गुन्हेगार दिवसेंदिवस गुन्हे करण्यात यशस्वी होत आहे. यंत्रणा मात्र गुन्हेगारी रोखण्यात यशस्वी होत नाही कारण गुन्ह्यांच्या घटना घडल्यानंतर तक्रारी दाखल करण्याचे प्रमाणङ्क. त्यामधील सुसंगतताङ्क यामुळे यंत्रणाही काहीच करू शकत नाही. डिजिटल युगात गुन्हेगार अधिकच बळकट होऊ लागलेले आहे.

ऑनलाइन (Online) या शब्दामुळे व्यवहार सोपे सुलभ झाले खरे पण यातूनच अनेकदा ढ-चा-मा होतो. फोनवर बोलत बोलत कधी बँकांमधील रक्कम निघून जाते हे लक्षात देखील येत नाही. जेव्हा लक्षात येते तेव्हा आपला बँक बॅलन्स शून्य असतो.

आज असंख्य उदाहरणे समाजामध्ये घडत आहेत. माज्या मैत्रिणीला फोन आला की मी बँकेतून बोलत आहे, तुमच्या बँक अकाउंटला अडचण आली आहे. मी ओटीपी (OTP) पाठवतो तेवढा ओटीपी तात्काळ/अर्जंट पाठवा अन्यथा तुमच्या अकाउंट मधील रक्कम अडचणीत येईल. त्यामुळे अचानक आलेल्या फोनने मैत्रीण घाबरून गेली. काही कळायच्या आत ओटीपी सांगितला आणि फोन बंद करताच लक्षात आले की आपण ओटीपी नंबर देऊन चूक केली.

आपल्याकडून चूक झाल्याचे लक्षात येताच मैत्रिणीने लगेच बँकेमध्ये फोन केला बँकेने फोन तात्काळ उचलल्यामुळे मैत्रिणीने घडलेली घटना सांगितली आणि मैत्रिणीचे बँकेतील अकाउंट रिकामे होता होता वाचले. अशा असंख्य घटना आज समाजात घडत आहे. आर्थिक गुन्हेगारीचे प्रमाण वाढत आहे. आर्थिक फसवणुकीच्या गुन्ह्यामध्ये आज घडलेल्या घटनांची उदाहरणे सांगितली.

डिजिटल अरेस्टमध्ये आपल्याला हातात मिळालेला जो मोबाईल आहे त्यामध्ये व्हाट्सअप या ॲपवर आपण अधिक वेळ घालवतो याच व्हाट्सॲप द्वारेच हा गुन्हा घडत असतो. व्हाट्सअप व्हिडिओ कॉलद्वारे समोरून खाकी कपडे घातलेला पोलीस अधिकारी असतो तो सांगतो की, आम्ही अधिकारी आहोत. आमच्याकडे तुमच्या नावाचं लेटर आलेले आहे आणि त्या पाकीटमध्ये ड्रग्स सापडले आहेत.

समोर घाबरलेल्या व्यक्तीने साडेपाच करोड रुपये त्या फेक पोलीस अधिकाऱ्यांच्या अकाउंटला ट्रान्सफर केले.

डिजिटल अरेस्ट हा प्रकार अधिक वाढत चाललेला आहे. भारतीय रिझर्व्ह बँकेला विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक सहल आयोजित केली त्यावेळी विद्यार्थ्यांना आरबीआयचे अधिकारी मार्गदर्शन करत होते. ऑनलाईन फसवणूकीत व्यक्ती कसा अडकला जातो. डिजिटल अरेस्ट काय आहे. यातील काही प्रत्यक्ष

दुसऱ्या घटनेत एका कंपनी मालकाला व्हाट्सअप व्हिडिओ कॉल द्वारे सांगण्यात आले की,तुमच्या कंपनीच्या गाडीमध्ये बॅग सापडली आहे, त्यामध्ये ड्रग्स आहे. त्यामुळे तुम्हाला तात्काळ अटक होईल, गुन्हा दाखल होईल, तुमची बदनामी होईल..

तुमच्या कंपनीचीही बदनामी होईल, त्यामुळे तात्काळ आम्ही सांगू तेवढी रक्कम सीबीआयच्या या अकाउंटला तुम्ही टाकायची आहे. मोठ्या आवाजात अकाउंट नंबरही सांगितला जातो. समोरचा व्यक्ती घाबरलेली आहे हे पाहून फसवणूक करणारा खोटा पोलीस अधिकारी यशस्वी होतो. तुमच्या गाडीबरोबर तुमचा मुलगा होता तोही आमच्या ताब्यात आहे. त्यामुळे तुम्हाला जर स्वतःला वाचवायचे असेल तर आम्ही सांगितली तेवढी रक्कम तात्काळ भराङ्कथे व्यक्तीला काय घडले हे कळत नाही ङ्क.. व्यक्ती घाबरून गेलेला असतो. तो उठून घरातल्यांना बोलवणार तेव्हाच समोरून खोटा अधिकारी सांगतो, हलायचे नाही, जागेवरून उठायचे नाही, जागेवरून उठले तर इकडे तात्काळ तुमच्यावर गुन्हा नोंदवला जाईल.

समोरच्या व्यक्तीला कोणत्याही प्रकारची कृती करून दिली जात नाही. त्याला वॉशरूमला सुद्धा जाऊ दिले जात नाही. समोरच्याला तासंतास त्याच स्थितीमध्ये बसवून ठेवले जाते.

व्यक्ती घाबरून जातो. जर तो व्यक्ती मोठा कंपनीचा मालक असेल किंवा त्याच्याकडे पैसे असतील तर तो तात्काळ त्या अकाउंटला पैसे टाकतो आणि गुन्हेगार डिजिटल अरेस्ट करण्यात यशस्वी होतो. अशा असंख्य घटना घडलेल्या आहेत.

ऑनलाइन आर्थिक गुन्हेगारी मध्ये वर्ष २०२१ मध्ये २४ हजार कोटी रुपये, २०२२ मध्ये १८ हजार कोटी रुपये, २०२३ मध्ये १२ हजार कोटी रुपये, २०२४ मध्ये २१ हजार३६७ कोटी रुपयांची आर्थिक फसवणूक झालेली आहे.

लोकांनी जागृत होणे अत्यंत आवश्यक आहे. व्यक्तीने कमावलेला पैसा हा स्वतःच्या कष्टाचा असतो. फसवणूक करणारे पैसे काढून घेण्यात अग्रेसर ठरतो. तो नेहमी नवीन नवीन आयडिया वापरून लोकांना फसवण्यासाठी प्रयत्न करत असतो. म्हणून लोकांनी जागरूक होऊन आपला पैसा दुसऱ्या अकाउंटला देण्याआधी विचार करावा. समाजात जागृती वाढवणे अत्यंत आवश्यक आहे. भारतीय रिझर्व्ह बँकेकडून सर्व सुज्ञ नागरिकांना आवाहन करण्यात येते की, अशा आर्थिक गुन्ह्यांमध्ये आपण आपली फसवणूक करून घेऊ नका. कोणत्याही प्रकारचा ई-मेल अथवा फोन आला तर सावध व्हा आणि आर्थिक फसवणूक होण्यापासून स्वतःला सावध करून वाचवणे हीच काळाची गरज आहे.

अवतारवाद

डॉ. अविनाश प. परांजपे
वानाडोंगरी, हिंगणारोड ,
नागपूर .

शिर्षक वाचूनच हा कसला नवीन वाद काढलाय ? असा प्रश्न मनात आला असेल ना? पण हा कोणत्याही प्रकारच्या वादावादी मधला वाद नाही. ना ही साम्यवाद, समाजवाद सारखा वाद नाहीये. झाले असे की परवाच माझ्या वाचनात श्रीरामकृष्ण संघ की संध्या- आरती तथा स्तोत्र हे पुस्तक वाचनात आले. त्या पुस्तकाने माझ्या मनात विचारांची गर्दी झाली. आणि याच पुस्ताकाच्या संदर्भाने जे पुढे आले तेच यथा मती विदित करण्याचा हा तुच्छ प्रयत्न आहे.

हिंदुधर्म हा अवतारवादावर विश्वास ठेवणारा धर्म आहे. या सिद्धांतास श्रीमद्भगवत् गीतेतील एक श्लोक हा मूलगामी साक्षीभूत स्त्रोत म्हणून मानण्यात येतो. तो श्लोक खालील प्रमाणे आहे.

यदा यदा हि धर्मस्य, ग्लानिर्भवती भारत!
अभ्युथानम अधर्मस्य, तदात्मानं श्रुजाम्यहम!!
परित्राणाय साधुनाम, विनाशायच दुष्कृताम!
धर्मसंस्थापनार्थाय, संभवामि युगे युगे!!

याचा सरळ अर्थ असा आहे, की भगवान श्रीकृष्णाने अजुर्नास संगितले की, जेव्हा जेव्हा धर्माची हानी होते, व सद्धर्म संकाटात येतो, आणि अधमार्चे प्राबल्य वाढते, तेव्हा तेव्हा मी अवतार धारण करतो. सत्पुरुषांचे रक्षण करण्यास व दुष्टान्चे निर्दालन आणि विनाश करण्यास आणि सद्धमार्ची पुनर्स्थापना करण्यास मी प्रत्येक युगात जन्म घेत असतो.

उपरोक्त श्लोक आमच्या समोर दोन विचार मांडतो :-

१) सद्धमार्चा ऱ्हास होत असून अधर्माचे प्राबल्य वाढत जाणे आवश्यक आहे.

२) दुष्टांचे व अधर्माचा विनाश करण्याची कार्यप्रणाली, व सद्धर्माची पुनर्स्थापना.

मूलतः संस्कृत शब्द धर्म ह्याचे स्वरूप फार व्यापक आणि बहुमुखी आहे. याचे भाषांतर इंग्रजी अथवा इतर कोठल्याही सामान्य भाषेत करावयास, त्या भाषेतील कोणताही एक शब्द, वाक्प्रचार अथवा वाक्याने करता येणे जवळ जवळ अशक्य आहे. उदाहरणार्थ बघता, व्युत्पत्ती शास्त्र संदर्भाने अर्थ शोधल्यास याचा अर्थ तो, जो धारण करतो, किंवा जो आधार आहे, असा निघतो. महाभारतात

या शब्दाची परिभाषा करताना एके ठिकाणी असे वर्णन आढळते की, तो , जो समस्त प्राणिमात्रांना धारण करतो, त्याला धर्म म्हणतात. कारण मूलतः ईश्वरच समस्त प्राणिमात्रांना धरण करतो, म्हणून धर्म शब्दाचा अर्थ स्वयं ईश्वर असा ही होतो.

महाभारताचा एक अंश असलेल्या श्रीविष्णूसहस्त्रनाम स्त्रोत्रात असलेल्या सहस्त्र नामांतील एक नाव धर्म हेही आहे. अर्थात स्वयं ईश्वर हा तर धर्माचा प्राथमिक अर्थ झाला. परंतु आमच्या धार्मिक तथा सामाजिक ग्रंथांत याचा अर्थ, जे कार्य जागतिक कल्याण आणि निःश्रेयस आध्यात्मिक कल्याण यांचे करीता सहाय्यभूत होते, त्या कार्यास धर्म म्हणतात. जसे की, अहिंसा, सत्य, अस्तेय (चोरी न करणे), दया वगैरे वगैरे. या सर्व गोष्टींना धर्माचा गौण अर्थ समजल्या जाते.

महाभारतात एक असेही वचन आहे,

आचारप्रभावो धर्मः; धर्मस्य प्रभुः अच्च्युतः!

म्हणजेच धर्म हा आचारातून उत्पन्न होतो आणि प्रभु त्याचे स्वामी आहेत. या वरुन आपल्यास हे ज्ञात होते की, ईश्वर द्वारा प्रेरणा प्राप्त महापुरुषांनी प्रस्तुत केलेले आचार-विचार पद्धत, म्हणजेच कर्तव्ये, यांनाच आपण आपले निहित कर्तव्य म्हणजेच धर्म मानले पाहिजे.

जोपर्यंत समाजातील व्यक्ति, समूह, निष्ठेने या कर्तव्यांचे पालन करत आहेत, तो पर्यन्त जागतिक व्यवस्था सुचारु व सुखरूप कार्य करत राहते. परंतु कालांतराने लोकांच्या मनातील राग, द्वेष, मत्सर वगैरे वैयक्तिक गोष्टींच्या प्रादुर्भावामुळे धर्म बंधने गलितावस्थेत जाऊन अधर्माचा उदय होऊ लागतो. आपणास हे तर विदितच आहे की, हे संपूर्ण जगत रज, तम, सत्व या त्रिगुणांनी बनलेले आहे, आणि क्रमशः या एकेका गुणाचे प्राबल्य जगात वाढत असते. त्यामुळे रज मिश्रित तमोगुणाने भौतिक उत्कर्षाबरोबरच अधमार्चे ही प्राबल्य वाढत जाते.

जर धर्म वैयक्तिक आणि सामाजिक सुव्यवस्था आणि मंगलकारी शक्तींचे प्रतीक आहे, तर अधर्म विनाशकारी अमंगलकरी शक्तींचे द्योतक आहे. धर्माने जरी अधर्माचा विरोध केला तरी अशक्ततेमुळे धर्म हा प्रबळ अधर्माच्या समोर सफल होऊ शकत नाही.

जेव्हा अशी वेळ येते, तेव्हा ईश्वर, आपल्या सद्धर्मी अपत्यांची दुरावस्था सहन करु शकत नाही. मग स्वतः एक अधमीर्यांना शासन करावयास आणि दुष्टांचा संहार करण्यास योग्य असे शरीर धारण करून पृथ्वीतलावर अवतीर्ण होतात.

एक निराकार शक्ति असूनही ईश्वरास केवळ सद्जनास तरण्यासाठी व दुष्टास्न्स नष्ट करण्या साठी एक साकार रूप धरण करावे लागते. हे रूप ईश्वराच्या आधीन असलेल्या मूळ प्रकृती नामक सह कर्मी निसर्गाद्वारे साद्धय केल्या जाते. येथे एक गोष्ट ध्यानात ठेवणे आवश्यक आहे की, ईश्वर इच्छेने धारण केलेले अवतारी शरीर हे तत्सम जीवांच्यापेक्ष्या थोडे वेगळे असते. कारण तत्सम जिवांचे शरीर हे त्यांच्या पूर्वजन्मीच्या कर्मफल व तदानुषंगिक बाबींचा परिणाम म्हणून असते.

सद्धर्मास सुदृढ आधार देऊन पुन्हा प्रस्थापित करणे हे अवताराचे मुख्य ध्येय असते. कारण सद्धर्म हे एक अमूर्त तत्व असून ते केवळ अवतारी व्यक्ति किंवा साधू,संत यांच्या आचरण आणि उपदेशा द्वारेच व्यक्त होत असते. या करिता अवतारीव्यक्ती सुरवातीला फक्त या स्वरूपांनाच अभय , सुरक्षा प्रदान करून त्यांचाच उद्धार करते. जेणेकरून ही मंडळी उपयुक्त वातावरणात निर्भय होऊन जीवन व्यतीत करत सद्धर्माचे पालन करू शकले पाहिजेत. त्यासाठी आवश्यकता असल्यास त्यांना उपद्रव देणाऱ्या दुष्प्रवृत्ती घटकांचा नाश देखील करणे अपरिहार्य ठरते. याचे उदाहरण पौराणिक अवतार कथांच्या मध्ये वर्णन केल्याप्रमाणे अधर्मी दुश्टांचा संहार देखील त्यात अंतर्भूत असतो.

हिंदुधर्म आत्म्यास अमर आणि भौतिक शरीरास मृत्यू हे एक अवस्थेतील परिवर्तन मानतो. त्यामुळे दुष्प्रवृत्तींचा विनाश, हे केवळ एका अपराधी गुन्हेगारास शिक्षा देऊन, त्याच्यातील दुष्टात्म्यास सुधारणेचीही एक संधी मानली जाऊ शकते. कारण ही पण एक शक्यता गृहीत धरली आहे, की दुष्ट्वात्म्याला उपरती, पश्चात्ताप होऊन तो सन्मार्गाकडे वळू शकेल. कारण श्री ईश्वराचे अवताराच्या हस्ते मृत्यू झाल्यास चित्रूपी आत्म तत्व शुद्ध होत असते.

अवतारस्वरूपी ईश्वर त्याच्या वधाचे कार्य हे काही क्रोधाने किंवा द्वेषाने न कर्ता केवळ त्याचेवरील दया म्हणून केल्यागेले असते. दूसरा विकल्प मनोद्धारण हा आहे. जे भगवान गौतम बुद्ध यांनी अंगुलीमल याचे मन परिवर्तीत केले. यात हे बघितल्या जाते की जर दुष्ट मनुष्य आंतरिक दृष्टीने रूपांतरण करण्यास योग्य आणि परिपक्व असेल तर त्याचे शरीर नाश न करता केवळ त्याचे हृदय परिवर्तन करणे शक्य होऊ शकते.

असेच एक हृदय परिवर्तन श्रीकृष्णावतारत कलिया चे आहे, रामावतारात बिभीषणाची आढळते. वामन अवतारत बळीचेही हृदय परिवर्तन करून त्यास पाताळी पाठविले, देहा दंड न देता. धर्माधिश म्हणून अवतार पुरुष हे, सद्धर्म पुनर्स्थापना प्रक्रियेत समकालीन प्रसंगिकता व आवश्यकतेनुसार धमार्ची पुनर्व्याख्या करून नवीन धर्मशास्त्राच्या ग्रंथात नवीन परिमाणांची पृष्ठे सम्मिलीत करतात.

युग म्हणजे एक कालखंड असतो हे सर्वज्ञात आहे. जो सहस्त्रादिवर्षे एव्हढा मोठा असतो, त्याबद्दल चतुयूर्गे वगैरे संकल्पना मान्य केलेल्या आहेत. परंतु काही काही शब्दांचे अर्थ प्रसंगानुरूप व परिस्थिति नुसार समजून घ्यावे लागतात. जसे की श्रीमत्भग्वद्गीतेत विदित केल्या प्रमाणे, तत्वर्णात्मक युग याचा अर्थ, त्या कालखंडाचे वर्णन, ज्या कालखंडात परमेश्वरास नरदेह धारण करण्याची आवश्यकता भासते.

म्हणूनच कथित दशावतारात उल्लेखलेले जवळ जवळ अर्धे अवतार हे मनुष्येतर असल्याने, हिंदू धर्मातील श्रीशंकराचार्य, श्री चैतन्य महाप्रभू , श्री रामकृष्ण परमहंस आणि अहिंदू धर्मीय येशूखिस्त हे महापुरुष या अवतार परीघाच्या बाहेरीलच मानण्यात आलेत. त्यातून प्रत्येक भाविकाच्या श्रद्धेनुसार जो तो आपआपल्या श्रद्धेयास अवतार स्वरुपात मानतो आणि तदनुरूप प्रचार व प्रसार करत असतो.

परंतु ही मंडळी हे पूर्णतः विसरून गेले की आमचा हिंदुधर्म हा पुर्णपणे सशक्त, भरीव आणि गेल्या हजारो वर्षात विचार, चिंतन, प्रयोग, सिद्धान्त, प्रत्यक्ष प्रमाण आदि वैज्ञानिक तत्वांच्या आधारे विकसित होत आलेला आहे.

फक्त एकाच गोष्टीची आवश्यकता भासत होती की हिंदू धर्मावर चढलेली अनावश्यक पुटे आणि चुकीच्या रूढी , परंपरा यांची आवरणे ओरबाडून आणि खेचून हटविली जावीत. यासाठी अंधश्रद्धा निर्मूलन अत्यंत आवश्यक आहे. परंतु काही मंडळी त्याचा अर्थ चक्क श्रद्धा निर्मूलन असा धरतात.

परंतु समस्त समाजास हे शिकविले गेले पाहिजे की धर्म मग तो कोणताही हिंदू अथवा अहिंदु धर्म असो; धर्म याचा अर्थ केवळ आणि केवळ त्याचे जीवन सिद्धान्त असतात. कोणत्याही धर्मातील पूजा पद्धती, प्रार्थना पद्धती, रूढी, परंपरा, रिवाज, धर्मगुरूंचे आदेश, फतवे म्हणजे धर्म नसतो.

या साठी सगळ्यात आधी नुसते धर्मवेशघालून कोणीही व्यक्ती स्वतः ला धर्मगुरू म्हणून प्रस्थापित करत असेल तर त्यास विरोध करून त्यास त्या त्या धर्माच्या सामान्य माणसास चुकीचे मार्गदर्शन करू देण्यापासून प्रवृत्त केले पाहिजे. केवळ भगवा, हिरवा, पांढरा, काळा, वगैरे रंगांचे पोशाख घालून स्वधर्मावर वाट्टेल तसे अर्थ काढून, बोलून स्व-धर्मियांना उत्तेजित करणे तथा इतर धर्मा बद्दल उणे दुणे बोलून समाजात दुही पसरविणे हे प्रकार नष्ट केले पाहिजेत.

या पोषाखी धर्मगुरूंनी खरोखर त्यांच्या धर्मातील जीवन सिद्धान्त अंगिकारले आहेत का? त्यांची धर्म साधना व धर्मज्ञान इतक्या लवकर त्यांना कसे प्राप्त झाले? ह्याचे परीक्षण सामान्यजन कधीच करण्याच्या प्रयत्नात दिसत नाहीत. म्हणूनच आज समाजात फक्त पोषाखी महाराज, स्वामी, संत, अवतार, साध्वी, फकीर, मुल्ला, मौलवी, पाद्री, फादर, आणि भोंदू बाबा, इतके पसरले आहेत की कोण खरा व कोण खोटा ओळखणे अवघड झाले आहे.

म्हणूनच जनसामान्य लोकांना विनंती, की जागे व्हा. उगाच एखादा दूसरा चमत्कार दाखविणाऱ्यास लगेच आपला गुरु वगैरे पदवी देऊन आपला मेंदू सहज पणाने कोणाच्याही स्वाधीन करू नये. स्वामी. विवेकानंदांनी संगितले आहे की गुरु परीक्षा करून मगच त्याला आपले गुरुपद द्यावे.

क्रिकेट पाहण्यात किती वेळ घालवतात आपले तरुण?

एक देशांतर्गत क्रिकेट लीग आपली वार्षिक स्पर्धा आयोजित करते. एका संघाने जेतेपद जिंकल्यानंतर ३५,००० क्षमतेच्या स्टेडियममध्ये विजयाचा उत्सव साजरा केला जातो. पण, लाखो लोक जमतात. गोंधळ होतो. चेंगराचेंगरी होते. ११ लोक मृत्युमुखी पडतात. डझनभर जखमी होतात. दोषारोपाचा खेळ सुरू होतो. तुम्ही अंदाज लावला असेलच.

आयपीएल, मनोरंजनाचे एक माध्यम, ज्याने संपूर्ण देशाला मोहून टाकले आहे. २०२५ चा आयपीएलचा अंतिम सामना टीव्ही आणि डिजिटल प्लॅटफॉर्मवर सुमारे ६९ कोटी लोकांनी पाहिला होता, तो भारताच्या जवळजवळ अर्ध्या लोकसंख्येचा भाग आहे.नियमित सामन्यांना लाखो प्रेक्षकही मिळतात.

विजय सोहळ्यात झालेल्या दुःखद मृत्यूंमुळे आपल्या राष्ट्रीय मानसिकतेत क्रिकेट किती खोलवर शिरले आहे याची आठवण होते. या घटनेमुळे एक मोठा प्रश्न निर्माण होतो : आपण क्रिकेटचे खूप वेड लावतो का? आणि आपण, विशेषतः आपले तरुण, स्क्रीनला चिकटून राहून घालवलेल्या असंख्य तासांवर विचार करण्याची वेळ आली आहे का?

पारंपरिक अर्थाने आयपीएल ही राष्ट्रीय स्पर्धा नाही. कोणताही संघ जिंकला तरी तो शेवटी भारतीय संघ आहे. खेळाडूंचा लिलाव केला जातो आणि वस्तूंप्रमाणे खरेदी-विक्री केली जाते. संघ कॉर्पोरेट्स, खासगी व्यक्ती आणि गुंतवणूक निधीच्या मालकीचे असतात, म्हणजेच ते एखाद्या शहरातील असले तरी ते खरोखर त्या शहराचे प्रतिनिधित्व करत नाहीत. आयपीएलचे स्वरूपच व्यावसायिक आहे. चेंगराचेंगरीचा धोका पत्करूनही आपण उत्सवात सामील होण्यासाठी घाई का करावी?

आयपीएलचे टी-२० स्वरूप पारंपरिक क्रिकेट नाही. २० षटकांच्या खेळात संघ खेळाचे संकुचित रूप खेळतात. टी-२० सामन्याच्या माध्यमावरून खेळाडूच्या गुणवत्तेचे मूल्यांकन करणे म्हणजे फक्त अर्ध्या सेटवरून चांगल्या टेनिस खेळाडूचे मूल्यांकन करण्यासारखे आहे. ते रोमांचक असू शकते, परंतु ते सातत्य आणि उत्कृष्टता क्वचितच प्रतिबिंबित करते.?

क्रिकेट हा एक मनोरंजक खेळ आहे, अर्थातच (ब्रिटिशांनी तो आपल्याला दिला), पण भारतात तो इतर कोणत्याही खेळापेक्षा जास्त पाहण्यासारखा आहे का? हेही खरे आहे की, भारत क्रिकेटमध्ये जागतिक दर्जा आहे, परंतु जगातील किती देश या जागतिक दर्जाच्या खेळात स्पर्धा करतात? फक्त सहा किंवा सात चांगले संघ आहेत.

न्यूझीलंड व ऑस्ट्रेलियासारख्या यापैकी काहींची लोकसंख्या अनुक्रमे अहमदाबाद व मुंबई इतकी आहे आणि क्रिकेट हा तिथेही प्राथमिक खेळ नाही. इतर देशांच्या क्रिकेट बोर्डांचे बजेट भारताच्या बीसीसीआय बजेटच्या एकदशांशपेक्षा कमी आहे. म्हणून भारत क्रिकेटमध्ये जिंकतो तेव्हा तो विजय किती जागतिक मानला जाऊ शकतो?

विशेषतः चिंताजनक गोष्ट म्हणजे आपले तरुण क्रिकेट पाहण्यात किती वेळ घालवतात? वर्षातील अनेक महिने आपल्या देशाला पाठिंबा देण्याच्या किंवा आयपीएलमध्ये आपल्या संघाला पाठिंबा देण्याच्या नावाखाली दररोज अनेक तास वाया घालवले जातात. जे तरुण चाहते अभिमानाने म्हणतात की, मी ब्लीड ब्लू आहे किंवा माझा आवडता खेळाडू सर्वोत्तम आहे, त्यांना मी विचारतो की, खेळाडू सामन्यांमधून किती कमावतात? अर्थातच कोटींनी आणि ते पाहून तुम्ही किती कमावता? काहीही नाही. शून्य.

खरं तर तुम्हीच इथले उत्पादन आहात. तुम्ही सामने पाहता, जाहिराती पाहता, नूडल्स, टायर, शाम्पू खरेदी करता - आणि प्रायोजक विविध ब्रँडना पैसे कमावण्यास मदत करतात. वर्षानुवर्षे तुम्ही तुमच्या आयुष्याचा एक मोठा भाग फक्त इतरांना यशस्वी होताना पाहण्यात घालवता. पण, अस्वस्थ करणारे सत्य हे आहे की, कोणीही तुमची काळजी घेत नाही, त्यांना फक्त तुम्ही आयपीएल पाहत राहावेत, याची काळजी असते.

म्हणून स्वतःला विचारा की, तुम्हाला तुमचे आयुष्य इतरांना यशस्वी होताना पाहण्यात घालवायचे आहे का की स्वतः त्यासाठी प्रयत्न करायचे आहेत? तुम्हाला अर्थपूर्ण करिअर करायला आवडेल की खासगी मालकीच्या क्रिकेट संघाच्या यशाचा आनंद साजरा करणाऱ्या गर्दीत स्वतःचा जीव धोक्यात घालवायचा आहे?

प्रियांका : देसी गर्ल ते ग्लोबल स्टार

अभिनेत्री प्रियांका चोप्राने तिच्या अभिनयाने बॉलिवूड तसेच हॉलिवूडवर छाप पाडली आहे. जागतिक स्टार म्हणून ओळखली जाणारी प्रियांका आज एक उत्तम जीवनशैली जगत आहे, परंतु यामागे कठोर परिश्रम, कष्ट आणि धाडसाची एक खरी कहाणी लपलेली आहे. मिस वर्ल्डचा किताब जिंकल्यानंतरही प्रियांकाला बॉलिवूडमध्ये खूप नकाराचा सामना करावा लागला.

कधी तिच्या काळ्या रंगाची खिल्ली उडवली जायची, तर कधी तिला काळी मांजर आणि डस्की म्हटले जायचे. एका अभिनेत्रीने तर म्हटले होते की ती नायिका होण्यास योग्य नाही. दिग्दर्शकाला कंटाळून प्रियांकाने चित्रपट सोडला आणि नंतर बॉलिवूडच्या राजकारणाला कंटाळून तिने इंडस्ट्री सोडली. आज प्रियांकाने बॉलिवूडपासून हॉलिवूडपर्यंत स्वतःच्या बळावर नाव आणि प्रसिद्धी मिळवली आहे.

प्रियांका चोप्राने पॉडकास्ट रीड द रूममध्ये बॉलिवूडमध्ये तिला झालेल्या नकाराबद्दल सांगितले. प्रियांका म्हणाली होती–मला अनेक कारणांमुळे नकार सहन करावा लागला. कधीकधी मला सांगण्यात आले की मी या भूमिकेसाठी योग्य नाही. कधीकधी पक्षपातीपणामुळे तर कधीकधी एखाद्याच्या प्रेयसीमुळे मला चित्रपटात कास्ट केले जात नव्हते. इंडस्ट्रीमध्ये एक काळ असा होता जेव्हा कोणीही माझ्यासोबत काम करू इच्छित नव्हते. माझ्या कारकिर्दीच्या सुरुवातीला मला सुमारे दीड वर्ष नकार सहन करावा लागला.

काळ्या रंगाबद्दल विनोद

एवढेच नाही तर, तिच्या कारकिर्दीच्या सुरुवातीला प्रियांका चोप्राला तिच्या काळ्या रंगामुळे आणि बारीक शरीरयष्टीमुळे खूप टीकेचा सामना करावा लागला होता. प्रियांका चोप्राने स्वतः एका मुलाखतीदरम्यान म्हटले होते–माझ्या रंगामुळे मला बॉडी शेमिंगचा सामना करावा लागला. मला काळी मांजर आणि काळी म्हटले जात असे. मला वाटले की मला माझ्या गोऱ्या त्वचेच्या कलाकारांपेक्षा जास्त मेहनत करावी लागेल.

प्रियांका चोप्राने किस्मत चित्रपटात अभिनेत्री स्मिता जयकरसोबत काम केले होते. या चित्रपटात स्मिताने प्रियांकाच्या आईची भूमिका साकारली होती. फिल्मी मंत्रा मीडियाशी बोलताना स्मिता जयकर म्हणाली–जेव्हा मी प्रियांकाला पहिल्यांदा पाहिले तेव्हा ती खूप बारीक आणि काळी होती. मी म्हणाले, अरे देवा, हे लोक नायिका कसे बनतात. तथापि, नंतर मला माझ्या निर्णयाचा पश्चाताप झाला. कोणाचे नशीब कधी बदलेल हे कोणीच सांगू शकत नाही. इंडस्ट्रीत नवीन असूनही, प्रियांका चोप्राने एकदा दिग्दर्शकाच्या गैरवर्तनामुळे एक चित्रपट सोडला होता. प्रियांका चोप्राने तिच्या अनफिनिश्ड या आत्मचरित्रात याचा खुलासा केला आहे. अभिनेत्रीने तिच्या आत्मचरित्रात सांगितले आहे की दिग्दर्शकाने तिच्याशी गैरवर्तन केले होते, ज्यामुळे तिने चित्रपट मधोमध सोडला, परंतु नंतर तिने त्याचे कारण कोणालाही सांगितले नाही, कारण त्यावेळी तिला भीती वाटत होती की लोक तिच्याकडे बोट दाखवतील.

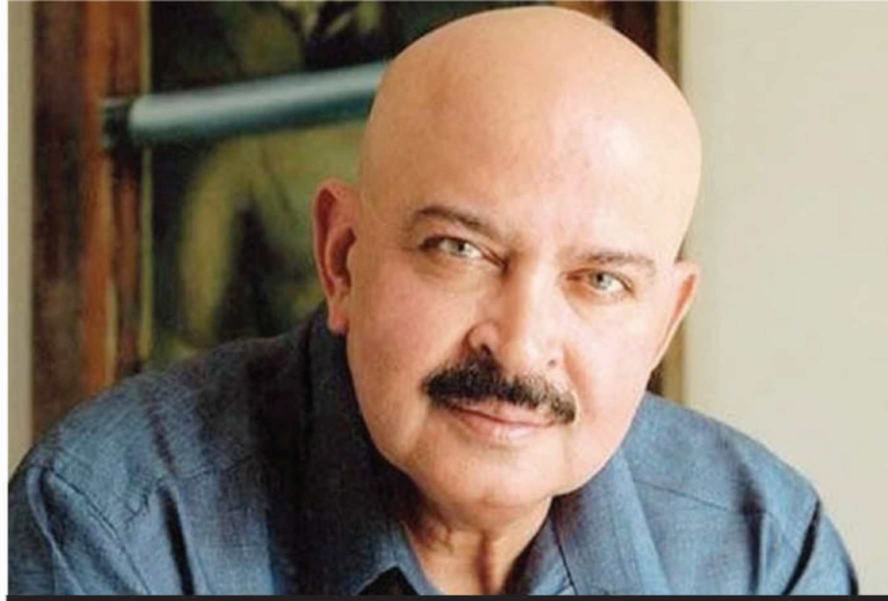

राकेश रोशन यांच्या मानेवर अँजिओप्लास्टी

राकेश रोशन यांनी नुकतीच त्यांच्या मानेची अँजिओप्लास्टी केली. मात्र, आता त्यांची प्रकृती सुधारली आहे. प्रत्यक्षात, १६ जुलै रोजी त्यांची प्रकृती अचानक बिघडली, ज्यामुळे त्यांना मुंबईतील कोकिलाबेन रुग्णालयात दाखल करण्यात आले. अमर उजाला नुसार, राकेश रोशन यांची मुलगी सुनैना रोशन म्हणाली, पप्पांच्या मानेवर अँजिओप्लास्टी झाली आहे, पण आता ते पूर्णपणे ठीक आहेत. काळजी करण्यासारखे काहीही नाही. ते आता विश्रांती घेत आहेत. डॉक्टरांच्या देखरेखीखाली त्यांना आयसीयूमधून जनरल वॉर्डमध्ये हलवण्यात आले आहे.

राकेश रोशन यांची पत्नी पिंकी रोशन, मुलगा हृतिक रोशन आणि मुलगी सुनैना रोशन यांच्याव्यतिरिक्त, हृतिकची मैत्रीण सबा आझाद देखील रुग्णालयात उपस्थित आहे. वॉरचे दिग्दर्शन सिद्धार्थ आनंद यांनी केले होते, तर त्याचा सिक्वेल म्हणजेच वॉर २ अयान मुखर्जी दिग्दर्शित करत आहेत. या चित्रपटात हृतिक रोशन मेजर कबीर धालीवालच्या भूमिकेत परतणार आहे, तर ज्युनियर एनटीआर या चित्रपटातून बॉलिवूडमध्ये पदार्पण करत आहे. या चित्रपटात कियारा अडवाणी देखील दिसणार आहे.

सिद्धार्थ-कियाराचे पापाराझींना आवाहन

कियारा अडवाणी आणि सिद्धार्थ मल्होत्रा पालक झाले आहेत. १५ जुलैच्या रात्री मुंबईतील एचएन रिलायन्स हॉस्पिटलमध्ये कियाराने एका गोंडस मुलीला जन्म दिला. मीडिया रिपोर्ट्सनुसार, तिला लवकरच हॉस्पिटलमधून डिस्चार्ज देण्यात येईल. दरम्यान, या जोडप्याने पापाराझींसाठी एक चिट्ठी शेअर केली आहे, ज्यामध्ये त्यांना त्यांच्या मुलीचे फोटो काढू नयेत अशी विनंती करण्यात आली आहे.

सिद्धार्थ आणि कियाराने शेअर केलेल्या चिठ्ठीत लिहिले होते, आमची छोटी परी आली आहे. हा खास क्षण साजरा करण्यासाठी काहीतरी गोड. कृपया फोटो काढू नका, फक्त आशीर्वाद द्या. कियारा आणि सिद्धार्थ.

ऑगस्टमध्ये डिलिव्हरी होणार होती

एनडीटीव्हीच्या वृत्तानुसार, कियाराची प्रसूती ऑगस्टमध्ये होणार होती. तथापि, कियारा अडवाणी आणि बाळ दोघेही निरोगी आहेत. दरम्यान, सिद्धार्थ मल्होत्रा आणि कियारा अडवाणी यांनी बुधवारी एक अधिकृत पोस्ट शेअर केली आणि लिहिले की, आमचे हृदय भरून आले आहे आणि आमचे जग कायमचे बदलले आहे. आम्हाला मुलीचा आशीर्वाद मिळाला आहे.

मुलगा अरहानसोबत इटलीत सुट्टी घालवतेय मलायका

मलायका अरोरा सध्या तिचा मुलगा अरहानसोबत इटलीत सुट्टी घालवत आहे. अभिनेत्रीने तिच्या सुट्टीचे अनेक फोटो सोशल मीडियावर शेअर केले आहेत. या फोटोंमध्ये ती खूपच स्टायलिश आणि तरुण दिसत आहे.

मलायका कधी इटलीच्या टस्कनीमध्ये तिचा मुलगा अरहानसोबत पोहताना तर कधी सायकलिंग करताना दिसते. मात्र, आई आणि मुलासोबत घालवलेल्या दर्जेदार वेळेत मलायकाचे कपडे काही लोकांना आवडले नाहीत. एकीकडे अनेक युजर्स तिच्या पोस्टवर तिचे खरे वय आणि तिच्या सौंदर्याचे रहस्य विचारत आहेत, तर काहींनी तिच्या ड्रेसिंगवरून टीका केली आहे.मिस दुबई नावाच्या एका युजरने लिहिले– मलायका, तुला या सर्व कमेंट आवडतात का? मी तुला पूर्ण कपडे घालण्याचा सल्ला देत आहे. असे कपडे घालण्याची एक अवस्था आणि वय असते. तुमचा मुलगा २० वर्षांचा आहे. असे कपडे घालणे थांबवा. गौरी सिंग नावाच्या एका युजरने लिहिले–बिकिनीमध्ये राहा आणि पूर्ण कपडे घालू नकोस सेक्सी आई. पूर्ण कपडे तुला चांगले दिसत नाहीत. दुसऱ्या युजरने लिहिले–मी माझ्या मुलासमोर असे कपडे कधीही घालू शकत नाही. मला हे सांगताना दुःख होत आहे, पण मी तुला कोणताही सल्ला देत नाही, पण शेवटी आपल्याला आपली संस्कृती थोडी जपण्याची गरज आहे.

मलायका तिच्या वयामुळे, जिम लूकमुळे आणि नात्यामुळे अनेकदा चर्चेत असते. अर्जुन कपूरसोबत बराच काळ रिलेशनशिपमध्ये राहिल्यानंतर २०२४ मध्ये दोघांचे ब्रेकअप झाले. असे असूनही, गेल्या वर्षी मलायकाच्या वडिलांचे निधन झाले तेव्हा अर्जुन तिला पाठिंबा देण्यासाठी आला. अलीकडेच, अर्जुन कपूरच्या वाढदिवसानिमित्त, मलायकाने देखील एक गोंडस व्हिडिओ शेअर करून अभिनेत्याला शुभेच्छा दिल्या. यानंतर, चाहते असा अंदाज लावू लागतील की हे दोघे पुन्हा एकत्र येऊ शकतात.

वॉर २ चित्रपटाचे नवीन पोस्टर प्रदर्शित

बुधवारी हृतिक रोशनच्या बहुप्रतिक्षित वॉर २ चित्रपटाचे आणखी एक पोस्टर रिलीज झाले आहे. नवीन पोस्टरमध्ये हृतिक रोशन, कियारा अडवाणी आणि ज्युनियर एनटीआर जबरदस्त ॲक्शन मोडमध्ये दिसत आहेत. त्याच वेळी, निर्मात्यांचे म्हणणे आहे की हा चित्रपट या वर्षातील सर्वात मोठ्या ॲक्शन चित्रपटांपैकी एक ठरेल.

पोस्टरमध्ये हृतिक तलवार घेऊन ॲक्शन मोडमध्ये दिसत आहे, तर चाहत्यांना ज्युनियर एनटीआरचा रागीट लूक आवडला आहे. पोस्टरमध्ये कियारा अडवाणी देखील बंदूक घेऊन एका शक्तिशाली शैलीत दिसत आहे.

या पोस्टरसह चित्रपटाची उलटी गणती सुरू झाली आहे. नवभारत टाईम्सच्या वृत्तानुसार, या आठवड्याच्या अखेरीस वॉर २ चित्रपटाचा ट्रेलरही लाँच केला जाऊ शकतो.

भोजपुरी अभिनेत्री म्हणाली–यूपी-बिहारच्या जिवावर टिकली मुंबई

भोजपुरी अभिनेत्री अक्षरा सिंह हिने मुंबईतील भाषावादाबद्दल म्हटले की, देशात असे कोणतेही राज्य नाही का जे उत्तर प्रदेश-बिहारमधील लोक नाहीत? तिने जन सुराजमध्ये सामील होण्याच्या बातमीवरही आपले मत व्यक्त केले.

अक्षरा सिंह रुद्र शक्ती चित्रपटाचे प्रमोशन करत आहे. यादरम्यान तिने दैनिक भास्करशी केलेल्या खास संभाषणात चित्रपटाचे गुपितेच उलगडले नाहीत तर ती कोणत्या प्रकारचा जीवनसाथी शोधत आहे हेदेखील सांगितले.

सध्या मी माझ्या चित्रपटाची तिकिटे विकायला आले आहे. माझ्याकडे सध्या त्या तिकिटांसाठी जागा नाही. पुढे काय होईल हे कोणालाही माहिती नाही. मला जी काही थोडेफार प्रसिद्धी मिळाली आहे ती भोजपुरी चित्रपटामुळे आहे. म्हणून मी माझ्याकडून भोजपुरीला काहीतरी देईन आणि मग मी माझे मन दुसरीकडे कुठेतरी केंद्रित करेन.

मला वाटतं या गोष्टींना काही फरक पडत नाही. खूप वर्ष झाली आहेत. त्याच गोष्टी घेऊन चालण्यात काही अर्थ नाही. जग पुढे जात आहे, प्रत्येकाला जगण्याचा अधिकार आहे, मग मला का नाही.

जेव्हा बादशाहने पहिल्यांदा गाणे बनवण्याचा विचार केला तेव्हा त्याने माझ्याशी संपर्क साधला. तो म्हणाला की तू भोजपुरीमध्ये खूप चांगले काम करत आहेस. मला तुझ्यासोबत काम करायला आवडेल. मी त्याला सांगितले की तुला भोजपुरीमध्ये रॅप करायचे आहे ही खूप चांगली संधी आहे.

मी त्याला विचारले की तो भोजपुरीमध्ये गाणार का? मग तो म्हणाला हो, मी नक्कीच प्रयत्न करेन, तू काही बोल तयार कर. सगळं खूप लवकर झालं आणि आम्ही चंदीगडमध्ये भेटलो. योगायोगाने आमची एक टीम बनली. बादशाहसोबत काम करणे खूप छान होते.

मला वाटतं की तुम्ही भाषेसाठी कोणावरही जबरदस्ती करू शकत नाही. कोणीही त्याला जे काही बोलायचं त बोलण्यास स्वतंत्र आहे. जर एखाद्याला लक्ष्य करून काही सांगितलं जात असेल, तर मी हे सांगू इच्छिते की पूर्वांचलमधील सर्व लोक उत्तर प्रदेश-बिहारमधील लोकांवर अवलंबून आहेत. फक्त मुंबईच नाही तर देशातील कोणतेही शहर उत्तर प्रदेश-बिहारमधील लोकांवर अवलंबून आहे.

लोक असे का करतात हे मला समजत नाही. मी कोणालाही कोणताही पुरावा देऊ इच्छित नाही, माझी फक्त छठ मातेवर श्रद्धा आहे. छठ पूजा लहानपणापासूनच प्रत्येक बिहारीच्या हृदयात राहते. हा सण आपली भावना आहे आणि याच भावनेमुळे आम्ही ही पूजा केली.

आम्ही आमच्या पालकांशी बोललो की छठ करण्यासाठी लग्न करणे आवश्यक आहे का? पप्पांनी सांगितले की असे यापूर्वी कधीही घडले नाही. मग मी म्हणाले की मला ते करायचे आहे, तुम्ही मला ते करू द्याल का? मग ती म्हणाली की पुढे जा आणि ते कर. तुझ्या हट्टीपणासमोर आम्ही काय बोलू शकतो? पप्पांनी नेहमीच मला पाठिंबा दिला आहे.

छठ करण्यासाठी काही व्रते घ्यावी लागतात, म्हणून हो, यावेळीही मी छठ पूजा करेन. सुरुवातीला लोक हसत होते की ती नायिका बनणार आहे, तिला पाण्याचा ग्लासही उचलता येत नाही, ती छठ कशी करेल. माझी आईही मला आव्हान देत होती, पण ४ दिवस कसे गेले ते मला कळलेच नाही.

प्रश्न: तुझ्या अनेक गाण्यांमध्ये अश्लीलतेचा उल्लेख आहे. त्याबद्दल काय म्हणशील?

उत्तर– मला वाटतं की १०० लोकांच्या गर्दीत एखाद्याला लक्ष्य करून तुम्ही त्याचा न्याय करू शकत नाही. मी बऱ्याच काळापासून लढत आहे आणि या उद्योगाला माझ्या क्षमतेपेक्षा जास्त देण्याचा आणि माझ्या लोकांना सादर करण्याचा सतत प्रयत्न करत आहे.

बॅटल ऑफ गलवान सलमानसाठी आव्हानात्मक

सलमान खान सध्या त्याच्या बॅटल ऑफ गलवान या चित्रपटामुळे चर्चेत आहे. अलिकडेच त्याने या चित्रपटात साकारलेल्या भूमिकेबद्दल सांगितले आणि ही भूमिका साकारण्यासाठी त्याला कोणत्या शारीरिक आव्हानांना तोंड द्यावे लागले हे देखील सांगितले.

पीटीआयशी बोलताना सलमान खान म्हणाला, ''बॅटल ऑफ गलवान'' या चित्रपटातील माझी भूमिका शारीरिकदृष्ट्या खूप आव्हानात्मक आहे. दरवर्षी, दर महिन्याला, दररोज ती अधिक कठीण होत चालली आहे. आता मला जास्त वेळ द्यावा लागतो. पूर्वी मी ते एक किंवा दोन आठवड्यात करायचो, पण आता मला धावणे, किक मारणे, पंच मारणे आणि अशा गोष्टी करायच्या आहेत. या चित्रपटाची मागणी अशी आहे.''

सलमान म्हणाला, जेव्हा मी सिकंदर चित्रपट करत होतो तेव्हा त्याची ॲक्शन वेगळी होती. ती व्यक्तिरेखा वेगळी होती. पण बॅटल ऑफ गलवानची भूमिका शारीरिकदृष्ट्या वेगळी आणि कठीण आहे. यासाठी मला लडाखच्या उंच पर्वतांवर आणि थंड पाण्यात चित्रीकरण करावे लागेल, जे एक मोठे आव्हान आहे.

जेव्हा मी हा चित्रपट साइन केला तेव्हा मला वाटले की हा एक उत्तम चित्रपट आहे. पण तो करणे कठीण आहे. मला लडाखमध्ये २० दिवस काम करावे लागेल आणि नंतर सात ते आठ दिवस थंड पाण्यात शूटिंग करावे लागेल. आम्ही या महिन्यात त्याचे शूटिंग करणार आहोत.

सलमानने त्याच्या बजरंगी भाईजान २ चित्रपटाबद्दलही अपडेट दिले आहे. तो म्हणाला, मला बजरंगी भाईजान हा चित्रपट आवडला. नवीन चित्रपटात भावनिक दृष्टिकोन तोच असेल पण कथा वेगळी असेल.

तुम्हाला सांगतो की, सलमान खान बॅटल ऑफ गलवानमध्ये एका लष्करी अधिकाऱ्याच्या भूमिकेत दिसणार आहे. हा चित्रपट २०२० मध्ये गलवान खोऱ्यात भारत आणि चीनमधील संघर्षावर आधारित आहे. याचे दिग्दर्शन अपूर्व लाखिया करत आहेत.